

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૫૫૨/૨૦૦૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય	સહી/ -
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા	સહી/ -

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	હા
૨	પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની યોગ્ય નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ	ના

	કરવામાં આવેલા કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
પ	શું આને સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવાનો રહેશે?	ના

=====

બચુભાઈ બળદેવજી ઠાકોર અને ૨ અન્ય (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ અને ૩ વતી શ્રી રાજેશ કે. કાનાણી, એડવોકેટ.

પ્રતિવાદી (રાજ્ય) વતી સુશ્રી ચેતના એમ. શાહ, એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર.

=====

કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ: ૨૦/૦૬/૨૦૧૪

સી.એ.વી. ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય)

૧. આ અપીલ ત્રણ દોષિત વ્યક્તિઓના કહેવા પર છે અને ૨૦ ઓગસ્ટ ૨૦૦૮ ના રોજ વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ અને પ્રિસાઈડિંગ ઓફિસર, ફાસ્ટ ટ્રેક્ટ કોર્ટ નં. ૩, અમદાવાદ (ગ્રામ્ય) જિલ્લો, મિર્ઝાપુર, અમદાવાદ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૬૯ ઓફ ૨૦૦૮ માં આપવામાં આવેલા દોષિત ઠેરવવાના હુકમ અને પરિણામે સજા સામે નિર્દેશિત છે, જેના દ્વારા ત્રણેય આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨, ૨૯૪(બી) અને કલમ ૧૧૪ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા છે અને તેમને આજીવન કેદ અને રૂ. ૩૦૦૦/- દંડની સજા ફટકારવામાં આવી છે, જેમાં એવી શરત રાખવામાં આવી છે કે દંડ ભરવામાં કસુરવારને વધુ ૩૦ દિવસની સાદી કેદની સજા ભોગવવી પડશે.

૨. અપીલની પેવિંડિંગ દરમિયાન, અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૨, એટલે કે લક્ષ્મણ શિવાજી ઠાકોરનું ૮ એપ્રિલ ૨૦૧૨ ના રોજ અવસાન થયું. આમ,

અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૨, લક્ષ્મણજી શિવાજી ઠાકોર સાથે સંબંધિત અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

૩. ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ, તખાજી રામતુજી ઠાકોરે સાણંદ પોલીસ સ્ટેશન ઓફિસર સમક્ષ ફરિયાદ નોંધાવી હતી કે આરોપીઓએ તેમના ભાઈ કરશનજી રામતુજી ઠાકોરની હત્યા કરી હતી. તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, પોલીસે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨, ૨૯૪(બી) અને ૧૧૪ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓ માટે વિદ્વાન ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ, સાણંદ સમક્ષ ચાર્જશીટ દાખલ કરી હતી અને આ ગુનો ફક્ત સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા જ સુનાવણીપાત્ર હોવાથી, વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે કેસ સેશન્સ કોર્ટમાં સોંપ્યો હતો.

૪. અપીલકર્તાઓ સામે ઘડવામાં આવેલા આરોપોનું અનુવાદિત સંસ્કરણ નીચે ટાંકવામાં આવ્યું છે:-

"૧૭/૦૨/૨૦૦૮ ના રોજ સવારે લગભગ ૮-૩૦ વાગ્યે, ફરિયાદી અને સાક્ષી મૌજે નાના વિરમગામની સીમમાં ભરવનપુરા જવાના રસ્તે આવેલી તેમની ત્રણ બિહગા જમીનમાં ઘઉંના પાક માટે તેમના ખેતરમાં નર્મદા નહેરમાંથી આવતા પાણીથી સિંચાઈ કરવા આવ્યા હતા. તે સમયે, તમે, આરોપીઓએ મૃતક કરશનજીને કહ્યું હતું કે, "મારા ખેતરમાંથી પાણી લેવાનું નથી"; તેથી, કરશનજી રામતુજીએ કહ્યું હતું કે, "નર્મદા નહેર

સરકારી મિલકત છે, કોઈના પિતાની માલિકીની નથી." તેથી, તમે, આરોપી બચુજી બલદેવજી ઠાકોર અચાનક ગુસ્સે થઈ ગયા અને અપશબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો અને આરોપી લક્ષ્મણજી શિવાજી ઠાકોરે મૃતક કરશનજીને પકડી લીધો અને આરોપી નં. ૩ કાંતાબેન કોદાળી છીનવી લીધી અને તમે, આરોપી બચુજી બલદેવજીએ મૃતક કરશનજીના માથા પર બે તીખા ઘા કર્યા, જોકે તેમને ખબર હતી કે તેનાથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે." આ ઈજાથી કરશનજીનું મૃત્યુ થયું, ઇરાદાપૂર્વક માથાના ભાગે બે કાતરના ઘા કર્યા અને ગંભીર ઈજા થઈ અને પરિણામે મૃતકના માથામાંથી લોહી નીકળ્યું. આમ, તમે આરોપી બચુજી બલદેવજી ઠાકોરે આ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રમાં ખૂનનો ગુનો ગણાતો સદોષ માનવવધ કર્યો છે, અને IPC ની કલમ-302, 294(kh) હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો કર્યો છે.

૧૭/૦૨/૨૦૦૮ ના રોજ સવારે લગભગ ૮-૩૦ વાગ્યે, ફરિયાદી અને સાક્ષી મૌજે નાના વિરમગામની સીમમાં ભરવનપુરા જવાના રસ્તે આવેલી તેમની ત્રણ બિહગા જમીન પર ઘઉંના પાક માટે તેમના ખેતરમાં નર્મદા નહેરમાંથી આવતા પાણીને સિંચાઈ કરવા આવ્યા હતા. તે સમયે, તમે આરોપીઓએ આ સાક્ષી કરશનજીને કહ્યું હતું કે, "મારા ખેતરમાંથી પાણી લાવવાનું નથી" તેથી કરશનજી રામતુજીએ કહ્યું હતું કે, "નર્મદા નહેર સરકારી મિલકત છે, કોઈના પિતાની માલિકીની નથી." તેથી, તમે આરોપી બચુજી બલદેવજી ઠાકોર, અચાનક ગુસ્સે થઈ ગયા અને આડેધડ

અપશબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો અને તમે આરોપી લક્ષ્મણજી શિવાજી ઠાકોરે સાક્ષી કરશનજીને પકડી લીધો અને તમે આરોપી બચુજી બલદેવજીએ સાક્ષી કરશનજીના માથા પર બે તીક્ષ્ણ ઘા કર્યા, જેના કારણે તેમનું મૃત્યુ થયું, તમે આરોપી કાંતાબેન બલદેવજી ઠાકોરે આ કૃત્યમાં મદદ કરી, સદોષ માનવવધના કૃત્યમાં મદદ કરી, એટલે કે હત્યાના કૃત્યમાં મદદ કરી, આમ તમે કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રમાં IPC ની કલમ 302 અને 114 હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો કર્યો છે.

૧૭/૦૨/૨૦૦૮ ના રોજ સવારે લગભગ ૮-૩૦ વાગ્યે, ફરિયાદી અને સાક્ષી મૌજે નાના વિરમગામની સીમમાં ભરવનપુરા જવાના રસ્તે આવેલી તેમની ત્રણ બિહગા જમીન પર ઘઉંના પાકમાં નર્મદા નહેરમાંથી આવતા પાણીને સિંચાઈ કરવા માટે આવ્યા હતા. તે સમયે, તમે આરોપીઓએ આ સાક્ષી કરશનજીને કહ્યું હતું કે, "મારા ખેતરમાંથી પાણી લાવવાનું નથી" તેથી કરશનજી રામતુજીએ કહ્યું હતું કે, "નર્મદા નહેર સરકારી મિલકત છે, કોઈના પિતાની માલિકીની નથી." તેથી, તમે આરોપી બચુજી બલદેવજી ઠાકોર, અચાનક ગુસ્સે થઈ ગયા અને આડેધડ અપશબ્દોનો ઉપયોગ કર્યો અને તમે, આરોપી કાંતાબેન બલદેવજી ઠાકોરે સાક્ષી કરશનજીના હાથમાંથી કોદાળી છીનવી લીધી અને આરોપી બચુજી બલદેવજીએ સાક્ષી કરશનજીના માથા પર બે તીખા ઘા કર્યા અને આ રીતે તમે આ કૃત્યમાં

ગુનાહિત હત્યાના કૃત્યમાં એટલે કે હત્યાના કૃત્યમાં ઉશ્કેરણી કરીને, કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રમાં IPC ની કલમ 302 અને 114 હેઠળ સજાપાત્ર ગુનો કર્યો છે. તેથી, તમારે નોંધ લેવી જોઈએ કે આ કોર્ટ દ્વારા IPC ની કલમ 302, 294 અને 114 હેઠળના ગુનાઓ માટે તમારા વિરુદ્ધ ન્યાયિક કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે.

૫. આરોપીઓએ તેમના પર લાગેલા આરોપોને નકારી કાઢ્યા અને કેસ ચલાવવાનો દાવો કર્યો.

૬. ટ્રાયલ વખતે, ફરિયાદ પક્ષે નીચેના સાક્ષીઓની પૂછપરછ કરી:-

ક્રમાંક	સાક્ષીનું નામ અને વિગતો	પીડબલ્યુ નં.	આંક નં.
૧.	તખાજી રામતુજી ઠાકોર, ફરિયાદી	પીડબલ્યુ ૧	આંક ૧૬
૨.	દિલીપભાઈ માવજીભાઈ પટેલ, પંચ	પીડબલ્યુ ૨	આંક ૧૮
૩.	કાંતિજી બાબાજી ઠાકોર, પંચ	પીડબલ્યુ ૩	આંક ૨૮
૪.	ડૉ. કિન્નર રમેશભાઈ	પીડબલ્યુ ૪	આંક ૩૨
૫.	બકાજી જવાનજી ઠાકોર, સાક્ષી	પીડબલ્યુ ૫	આંક ૩૯

૬.	મૃતકના પત્ની જ્યોત્સનાબેન કરશનજી ઠાકોર	પીડબલ્યુ ૬	આંક ૪૦
૭.	મુકુંદસિંહ પૃથ્વીસિંહ વાઘેલા પી.એસ.ઓ.	પીડબલ્યુ ૭	આંક 42
૮.	ગુણવંતરાજ્ય દેવરામ ત્રિવેદી	પીડબલ્યુ 8	આંક 45
૯.	રવિન્દ્ર ધનજીભાઈ મિત્રા	પીડબલ્યુ 9	આંક 49
૧૦.	કલ્પેશ વિઠ્ઠલદાસ, પીએસઆઈ	પીડબલ્યુ ૧૦	આંક ૫૩

૭. ફરિયાદ પક્ષે ફરિયાદ પક્ષના કેસના સમર્થનમાં નીચેના દસ્તાવેજ પુરાવા
પણ રજૂ કર્યા:—

ક્રમ. નં	દસ્તાવેજોની વિગતો	આંક. નં.
૧.	ફરિયાદી તખ્તાજી રામતુજીની ફરિયાદ	૧૭
2.	ગુનાના સ્થળનું પંચનામું	૨૩
૩.	તપાસ પંચનામા	૨૪
૪.	મૃતકના કપડાંનું પંચનામું	25

૫.	આરોપી કાંતાબેનની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું	૨૭
૬.	આરોપી બચુજી બલદેવજીની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું અને લોહીથી ખરડાયેલા તેણે પહેરેલા કપડાંનું પંચનામું.	૨૮
૭.	એક ચાદીને હાલત પોસ્ટમોર્ટમ માટે મોકલવામાં આવી	૩૩
૮.	મૃતક કરશનજીના મૃતદેહની પીએમ નોટ	૩૪
૯.	આરોપી કાંતાબેને મૃતક પાસેથી જમ કરેલા કોદાળીનું પંચનામું.	૨૯
૧૦.	ગુનાના સ્થળનો નકશો	૩૫
૧૧.	એફ એસ એલ દ્વારા મુદ્દામાલ મળ્યાની રસીદ	૪૬
૧૨.	એફ એસ એલ નો પત્ર	૪૭
૧૩.	એફ એસ એલ નો સેરોલોજીકલ રિપોર્ટ	૪૮
૧૪.	ગુનાના સ્થળનો નકશો	૩૬
૧૫.	મુદ્દામાલની ડિસ્પેચ નોટ	૫૦
૧૬.	પંચોના હસ્તાક્ષર ધરાવતી કાપલી	૧૯ થી ૨૧
૧૭.	સ્ટેશન ડાયરીની નકલ	૨૨

--	--	--

૮. આરોપીઓએ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના પોતાના નિવેદનોમાં તેમના પર લાગેલા આરોપોને નકારી કાઢ્યા હતા અને દલીલ કરી હતી કે તેઓ નિર્દોષ છે અને તેમને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યા છે. જોકે, અપીલકર્તાઓએ તેમના કેસના સમર્થનમાં પોતાના પુરાવા રજૂ કર્યા ન હતા.

૯. વિદ્વાન સેશન્સ જજે, જેમ કે અગાઉ સૂચવવામાં આવ્યું છે, વાંધાજનક ચુકાદા દ્વારા તેમને દોષિત ઠેરવ્યા અને અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ સજાનો હુકમ પસાર કર્યો.

૧૦. અસંતુષ્ટ થઈને, ત્રણેય આરોપીઓએ હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

૧૧. જેમ અગાઉ સૂચવવામાં આવ્યું છે, અપીલકર્તા નં. ૨, લક્ષ્મણ શિવાજી ઠાકોરનું ૮ એપ્રિલ ૨૦૦૨ ના રોજ અવસાન થયું હતું અને તેથી તેમની અપીલ રદ કરવામાં આવી છે.

૧૨. આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી રાજેશ કાનાણીએ અમારી સમક્ષ ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે ફક્ત આ કેસના ફરિયાદી, એકમાત્ર સાક્ષી પર આધાર રાખીને દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ આપવામાં મોટી ભૂલ કરી છે. શ્રી કાનાણીના જણાવ્યા મુજબ, ફરિયાદી મૃતકના ભાઈ અને રસ ધરાવતા વ્યક્તિ હોવાથી, વિદ્વાન સેશન્સ જજે ફરિયાદીના વક્તવ્યને આંધળું સ્વીકારવું જોઈતું ન હતું. શ્રી કાનાણી દલીલ કરે છે કે પ્રશ્નમાં કથિત ઘટના દિવસે દિવસે બની હોવા છતાં, ફરિયાદ પક્ષના સમર્થનમાં જુબાની આપવા માટે અન્ય કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષી આગળ આવ્યો નથી. શ્રી કાનાણી વધુમાં દલીલ કરે છે કે દલીલ ખાતર એવું માની લેવું કે પ્રશ્નમાં અપીલકર્તાઓની સંડોવણી સાબિત થઈ ગઈ છે, તો પણ, વિદ્વાન સેશન્સ જજે અપીલકર્તા નં.૩ ને નિર્દોષ જાહેર કરવા જોઈતા હતા, જેમની સામે વર્ચ્યુઅલ રીતે કોઈ આરોપ નહોતો, અને ફરિયાદી દ્વારા અપીલકર્તા નં.૩ સામે એકમાત્ર આરોપ એ હતો કે તેણીએ મૃતકના હાથમાંથી હથિયારો છીનવી લીધા હતા. શ્રી કાનાણીનો દાવો છે કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪ ના દાયરામાં આવતા કોઈપણ આરોપની ગેરહાજરીમાં, અપીલકર્તા નંબર ૩ ને દોષિત ઠેરવવાનું કોઈ વાજબી કારણ નહોતું.

૧૨.૧ શ્રી કાનાણી વધુમાં દલીલ કરે છે કે ફરિયાદીની જુબાની પરથી પણ એવું લાગે છે કે મૃતક દ્વારા નર્મદાનું પાણી કોઈના પિતાનું નથી એમ કહીને ઉશ્કેરણી કરવામાં આવી હતી. આ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, જો

અપીલકર્તા નં.૧ કોઈપણ રીતે સંડોવાયેલો હોય, તો પણ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ અથવા ભાગ ૨ હેઠળ ગુનાને સજાપાત્રમાં રૂપાંતરિત કરવાનો કેસ યોગ્ય હતો. શ્રી કાનાણીના મતે, મૃતકની હત્યા કરવાનો કોઈ દેખીતો ઇરાદો નહોતો. તેથી, શ્રી કાનાણી અપીલકર્તા નં.૩ ના દોષિત ઠેરવવાના આદેશને રદ કરવા અને જ્યાં સુધી અપીલકર્તા નં.૧ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી, વધુમાં વધુ, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ અથવા ભાગ ૨ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનામાં રૂપાંતરિત કરવા માટે વિનંતી કરે છે.

૧૩. બીજી તરફ, રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રીમતી શાહે ફરિયાદ પક્ષના વક્તવ્યને ટેકો આપ્યો છે અને દલીલ કરી છે કે આરોપી વતી ફરિયાદીની ઊલટતપાસમાં આપેલા સૂચન પરથી એવું લાગે છે કે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ આરોપીઓ દ્વારા વર્ચ્યુઅલી સ્વીકારવામાં આવ્યો છે. શ્રીમતી શાહ દલીલ કરે છે કે વિદ્વાન સેશન્સ જજ, જેમણે ફરિયાદીની જુબાની પર વિશ્વાસ કરીને સાક્ષીઓના વર્તનને જોયું હતું, તેમના વક્તવ્ય પર વિશ્વાસ ન કરવાનું કોઈ વાજબી કારણ નથી. શ્રીમતી શાહ વધુમાં દલીલ કરે છે કે ફરિયાદીનું વક્તવ્ય પણ રેકૉર્ડ પરના તબીબી પુરાવા દ્વારા સાબિત થયું છે. શ્રીમતી શાહ વધુમાં દલીલ કરે છે કે મૃતકને થયેલી ઈજાની હદને ધ્યાનમાં રાખીને, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ I અથવા ભાગ II હેઠળ

હત્યાના ગુનાને સજાપાત્ર ગુનામાં રૂપાંતરિત કરવાનું કોઈ વાજબી કારણ નથી. તેથી, શ્રીમતી શાહ અપીલને રદ કરવા માટે પ્રાર્થના કરે છે.

૧૪. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલની સંબંધિત રજૂઆતો દાખલ કરતા પહેલા, અમે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક પુરાવાઓનો વિગતવાર અભ્યાસ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ, જેમ કે:—

૧૫. પીડબલ્યુ. નં. ૧, તખાજી રામતુજી ઠાકોરે તેમના તપાસના મુખ્ય અધિકારીમાં જણાવ્યું છે કે તેઓ નાના વિરમગામના રહેવાસી છે અને તેઓ તેમની પત્ની, બાળકો અને માતા-પિતા સાથે રહેતા હતા અને ખેતીનું કામ કરતા હતા. તેઓ તેમના ગામમાં લાકડાનો કોટડી રાખીને શાકભાજીનો વ્યવસાય કરતા હતા. તેઓ બે ભાઈઓ હતા, તેઓ મોટા ભાઈ હતા અને તેમના નાના ભાઈ કરશનજી રામતુજી હતા. તેઓ ખેતીકામ કરતા હતા અને તેમના ગામની બહાર ભવાનપુરા ગામ તરફ જતા રસ્તા પર ત્રણ વિઘા જમીન હતી. ઘટના સમયે, આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, તેમની જમીન પર ઘઉંનો પાક ઊભો હતો અને તે બંને ભાઈઓ આ જમીન પર ખેતી કરતા હતા. તેઓ નર્મદા નહેરના પાણીથી નાથુજી ભાલુજીના ખેતરમાંથી તેમના ખેતરમાં ઘઉંના પાકને જમીનના ઢાળ દ્વારા સિંચાઈ કરતા હતા અને દર વખતે, તેઓ આ રીતે પાણી લેતા અને સિંચતા હતા.

૧૫.૧ આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આ ઘટના ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ બની હતી. ઘટનાના બે દિવસ પહેલા, તે અને તેનો ભાઈ કરશનજી સવારે ૯ વાગ્યે તેમના ખેતરમાં પાણી ભરવા ગયા હતા, અને તે સમયે તેમના ગામના બચુજી બલદેવજી ઠાકોર તેમની પાસે આવ્યા અને તેમણે કહ્યું કે તે તેમના ખેતરમાં પાણી ભરવા માંગે છે, અને તેઓ કેમ પાણી આપવા લાગ્યા છે અને આમ કહીને બચુજીએ ગાળો આપવાનું શરૂ કર્યું. તેથી, ઝઘડો ટાળવા માટે, તેનો ભાઈ અને તે ઘરે પાછા ફર્યા અને સિંચાઈનું કાર્ય પૂર્ણ થયું. ત્યારબાદ, ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ સવારે લગભગ ૮ વાગ્યે, તે અને તેનો ભાઈ કરશનજી બંને તેમના ઉપરોક્ત ઘઉંના પાકના ખેતરમાં પાણી આપવા ગયા. બચુજી બલદેવજી ઠાકોર નાથુજી ભાલુજીના આ ખેતરમાં આવ્યા હતા. આ બચુજી બલદેવજીએ નાથુજી ભાલુજીના ખેતરમાં ખેતી કરી હતી. બચુજી હાથમાં કાતર લઈને આવ્યા હતા. આ સાક્ષીએ આગળ જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેનો ભાઈ પાણી આપવા ગયો, ત્યારે બચુજી બલદેવજી ત્યાં ગયા અને તેઓ તેમનાથી થોડા અંતરે ઢાળવાળી જમીન પર પાઈપ ખેંચી રહ્યા હતા. તે સમયે, લગભગ સવારે ૮ વાગ્યાનો સમય હશે જ્યારે બચુજી બલદેવજીએ તેમના ભાઈ કરશનજીને કહ્યું કે તેમણે તેમના ખેતરમાંથી સિંચાઈ માટે પાણી ન લેવું. તેથી તેમના ભાઈએ કહ્યું કે "નર્મદા નહેર સરકારી મિલકત છે, કોઈના પિતાની માલિકીની નથી." આ સાંભળીને બચુજી બલદેવજીએ તેમના ભાઈ પર દુર્વ્યવહાર શરૂ કર્યો. તેમના ભાઈએ તેમને

દુર્વ્યવહાર બંધ કરવાનું કહ્યું. તેથી, લક્ષ્મણજી શિવાજી ઠાકોરે તેમના ભાઈને પકડી લીધો, અને કાંતાબેન બળદેવજી ઠાકોરે તેમના ભાઈ કરશનજીના હાથમાંથી કોદાળી છીનવી લીધી અને બચુજી બળદેવજી ઠાકોરે તેમના હાથમાં રહેલા કાતરથી તેમના ભાઈ કરશનના માથા પર માર માર્યો. બીજો એક સીધો ફટકો પણ મારવામાં આવ્યો. તે સમયે, તે તેની પાસે દોડી ગયો, તેથી આ ત્રણેય વ્યક્તિઓ બહારના વિસ્તારમાં દોડી ગયા અને બચુજીના હાથમાં રહેલું હથિયાર તેના પર ઘઉંના પાક પર ફેંકી દેવામાં આવ્યું. માથામાં ઈજાને કારણે, તેના ભાઈના માથામાંથી ખૂબ લોહી નીકળી રહ્યું હતું, તેથી તેણે ચાદર બાંધી દીધી. તેણે બૂમ પાડતા જ તેમના ગામના ગોવિંદજી આત્મારામ, બકાજી જાવાજી, રમેશજી જેનાજી ત્યાં દોડી ગયા કારણ કે તેમના ઘર નજીકમાં જ છે. પછી, તેમણે બકાજી જવાનજીના મોબાઈલ ફોનથી 108 એમ્બ્યુલન્સને જાણ કરી. થોડી વાર પછી ત્યાં એમ્બ્યુલન્સ આવી. તેમણે તેમના ભાઈને તેના પર બેસાડીને તેની સાથે ગયા અને બોપલના ડો. બેદીની હોસ્પિટલમાં સારવાર માટે લઈ ગયા. ડૉક્ટર ત્યાં હાજર નહોતા. ફરજ પરની નર્સે જણાવ્યું કે વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું છે. તેથી, તેઓ તેમના ભાઈને સાણંદ કોમ્યુનિટી હેલ્થ સેન્ટરના શબઘરમાં એ જ એમ્બ્યુલન્સ વાનમાં લાવ્યા. ત્યાં ડૉક્ટરે તેમને ફરિયાદ નોંધાવવાનું કહ્યું કારણ કે તે પોલીસ કેસ હતો. પછી, તેઓ ફરિયાદ નોંધાવવા ગયા. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેના ભાઈ કરશનભાઈનું મૃત્યુ માથામાં કાતરના ઘાથી થયેલી ઈજાને કારણે થયું છે. તેમણે આ અંગે ફરિયાદ નોંધાવી હતી. આ સાક્ષીએ કોર્ટ

રૂમમાં આરોપીને ઓળખી કાઢ્યો છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેણે ઘટના નજરે જોઈ હતી. તેણે ફરિયાદ પણ સાબિત કરી છે અને તેની નીચે પોતાની સહી પણ ઓળખી છે. આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે ત્યારબાદ પોલીસ આવી અને તેણે ગુનાનું સ્થળ બતાવ્યું. પોલીસે ગુનાના સ્થળનો પંચનામું દોર્યું. પોલીસે તપાસ પંચનામા વિશે પૂછતાં, પંચનામા દરમિયાન, તેણે મૃતદેહ ઓળખી કાઢ્યો અને કહ્યું કે તે તેના ભાઈનો મૃતદેહ છે. પોલીસે ગુનાના સ્થળેથી એક સુતરાઉ કાપડની શાલ અને એક કાતર જપ્ત કરી. આ સાક્ષીએ બચુજી બલદેવજીના હાથમાં રહેલા હથિયાર અને તેના ભાઈના શરીરને ઢાંકવા માટે વપરાતી શાલ ઓળખી કાઢી છે. તેણે પાણી સિંચવા માટેનો કોદાળો પણ ઓળખી કાઢ્યો છે જે તેના ભાઈના હાથમાં હતો અને જે કાંતાબેન બલદેવજી ઠાકોરે છીનવી લીધો હતો.

૧૫.૨ આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જ્યાં ઘટના બની તે ખેતર તેના ઘરથી બે ખેતરના અંતરે આવેલું છે. તેનું ખેતર તેના ઘરની નજીક આવેલું છે. આ નહેર એક નાની નહેર હતી. મોટી નહેર નાની નહેરથી ઘણી દૂર આવેલું છે. તે ચોક્કસ અંતર વિશે કહી શક્યો નહીં. જ્યારે મોટી નહેરમાંથી નાની નહેરમાં પાણી આવે છે, ત્યારે તેઓ પાણી લે છે અને વારાફરતી સિંચાઈ કરે છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જો કોઈને નહેરમાંથી પાણી જોઈતું હોય, તો પહેલા નાથુજીનું ખેતર આવેલું છે અને

ત્યારબાદ તેમનું ખેતર આવેલું છે. આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, નાથુભાઈનું ખેતર પાંચ વિઘા જમીન પર આવેલું છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જે પાઈપ દ્વારા પાણી લાવવામાં આવે છે તે નહેર તેમના ખેતરમાંથી પસાર થાય છે. આ નહેર તેમના ખેતરના નીચેના ભાગમાં આવેલી છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જો ખેતર નહેર કરતાં ઉપરની જમીન પર હોય, તો મોટર વિના પાણી લઈ શકાતું નથી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જો ખેતર નહેર કરતાં ઉપરની જમીન પર હોય, તો રાજકોટનું કિર્લોસ્કર મશીન જોડવું જોઈએ. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેમની ઢાળવાળી જમીનમાં પાણી આપમેળે આવે છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ત્યાં ખાડો ખોદીને મશીન બનાવવાની યોજના બનાવવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે ખાડામાં પાણી પોતે જ આવે છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ નીચલા ઢોળાવ પરથી પાઈપ મૂકીને પાણી લાવે છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે કિર્લોસ્કર સાથે બે પાઈપ જોડાયેલા હતા, જેમાં એક ખાડામાં રાખવામાં આવે છે અને બીજો બહાર છે, જે પાણી પૂરું પાડે છે. આ પાણી પાક ફૂટ્યા પછીનું પાણી હતું. આ મશીન કેરોસીન પર ચાલે છે અને તેને ચાલુ કરવાથી તે "ફેટ ફેટ" અવાજ કરે છે, તેથી તેને "ફટફટીયુ" નામ આપવામાં આવ્યું છે.

૧૫.૩ આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે ઘટના સમયે, જ્યારે તે સિંચાઈ કરવા ગયો હતો, ત્યારે પાંચમી વખત પાણી આપવાનું હતું. અંકુર ફૂટ્યા પછી, ઘઉંના પાકને ૮૦ દિવસ વીતી ગયા, એટલે કે ઘઉંનો પાક ઘૂંટણથી વધુ ઉંચો હતો.

તેમણે પાંચ વીધા જમીનમાં ૨૫૦૦ ફૂટ પાઈપ લંબાવી હતી. પાઈપ એવી હતી કે તેને ગોળાકાર આકારમાં ફેરવી શકાય. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે ઘટનાના બે દિવસ પહેલા, આરોપીઓએ તેમને પાણી ન લેવા કહ્યું હતું, તેથી તેઓએ પાણી લીધું ન હતું અને તેથી, તેણે પાણી લીધું અને સિંચાઈ કરી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જેમ તેણે [આરોપી] ઇનકાર કર્યો હતો, તેમ તેને કંઈપણ અયોગ્ય લાગ્યું ન હતું અને તેમનું ખેતર પહેલા પડી ગયું હોવાથી, તેઓએ તેમને પાણી આપવાની મંજૂરી આપી. આ સાક્ષીએ નકાર્યું છે કે નાથુજીના ખેતરમાં ૮ વીધા જમીન હતી. સાક્ષીએ કહ્યું કે તેમાં પાંચ વીધા જમીન હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે નાથુજીના ખેતરનો બ્લોક નંબર ૧૨૧૬ છે. આ સાક્ષીએ વધુમાં સ્વીકાર્યું છે કે નર્મદા નહેર પૂર્વ-પશ્ચિમ બાજુમાં આવેલું છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે પહેલા, નાથુજીનું ખેતર નહેરની દક્ષિણ બાજુએ આવેલું છે. નાથુજીના ખેતરની નજીક, એટલે કે નવઘણ ભરવાડનું ખેતર નં.૧૨૧૫, તેની સમાંતર આવેલું છે અને આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે બચુ બલદેવનું ખેતર, બ્લોક નં.૧૨૧૭, દક્ષિણ બાજુએ આવેલું છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે નાથુજી અને બચુજીના ખેતરની પૂર્વમાં, શંકર વલ્લભભાઈનું ખેતર અને તેની જમીનની સીમા એક હરોળમાં બ્લોક નં.૧૨૧૮ અને બ્લોક નં.૧૨૧૯ સુધી પહોંચે છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે બ્લોક નં.૧૨૧૮ તેમનો છે જ્યારે બ્લોક નં.૧૨૧૯ અમરાજી બચુજીનો છે. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે તેમનું ઘર ભવાનપુરાના સિમની બાજુમાં ઉત્તરમાં આવેલું છે. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે બચુજી ભાલુજીના ખેતરમાંથી નીકળ્યા

પછી, આરોપી બચુજી બળદેવજીનું ત્રણ વીઘાથી વધુનું ખેતર આવેલું છે. આ સાક્ષીએ એ વાતનો ઇનકાર કર્યો છે કે તેણે બે ખેતરોમાંથી પાણી લેવું પડ્યું હતું. ત્યારબાદ, તેણે કહ્યું કે બીજા ખેતરમાં 25 ફૂટનો પાઈપ વાપરી શકાય છે. ઘઉં ઘૂંટણથી વધુ ઊગી ગયા હોવાથી, એકબીજાના ખેતરમાંથી પાણી લેવાનું છે. જો ખેતરમાં કંઈ બગડે તો પડોશી ખેડૂતને પૈસા આપવાની જરૂર નથી. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે પાણીના બગાડ અંગે કોઈ ઝઘડો થયો નથી. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે આ ઘટના બનતા પહેલા તેનો આરોપી સાથે કોઈ દુશ્મનાવટ કે દુશ્મનાવટ નહોતી.

૧૫.૪ આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે તેણે પોતાની ફરિયાદ પ્રદર્શન નં. ૧૭ માં એવું કહ્યું હતું કે "તેઓ નર્મદા નહેરનું પાણી લઈને તેમની જમીન પર સિંચાઈ કરે છે અને તેમની જમીન ડુંગરાળ હોવાથી, તેમના ગામના નાથુજી ભાલુજીના ખેતરમાં સિંચાઈ માટે પાણી નર્મદા નહેરમાંથી આવે છે અને ત્યાંથી તેમની ઢાળવાળી જમીનમાંથી પાઈપનો ઉપયોગ કર્યા પછી, તેઓ તેમના ઘઉંના પાકમાં પાણી સિંચાઈ કરે છે અને તેઓ દર વખતે પાણી લઈને સિંચાઈ કરે છે". ઘટનાના દિવસે, જ્યારે તેનો ભાઈ નહેરની ઢાળવાળી જમીન પાસે ઊભો હતો, ત્યારે તે પાઈપ ખેંચી રહ્યો હતો, તે નાથુજીના ખેતરના શરૂઆતના બિંદુએ હતો. તે સમયે, તે લગભગ ૬૦ ફૂટ દૂર ઊભો હતો. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે જ્યારે તેણે બૂમ પાડી, ત્યારે જે ત્રણ વ્યક્તિઓ આવ્યા હતા, તેઓ ગોવિંદજી આત્મારામ,

બકાજી જવાનજી અને રમેશજી ઝેનાજી ઠાકોર હતા, જેમના ખેતર તેમના ખેતરની નજીક નથી. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે તે આવ્યો હતો અને ઘટના અડધા કલાક પછી બની હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે આ ઘટના બની ત્યારે તે દરમિયાનગીરી કરવા ગયો ત્યારે તેના શરીરના કોઈપણ ભાગ પર ઘર્ષણ થયું ન હતું. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે બે દિવસ પહેલા ઝઘડો થયો હતો. તેથી તેને આ ઝઘડો સામાન્ય લાગ્યો હોવાથી તે તેના ભાઈ પાસે ગયો નહીં. બચુજી નહેરની સીમાની પશ્ચિમ બાજુથી આવ્યો હતો. તે ખેતરની બાજુથી આવ્યો ન હતો. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે બચુજીના ખેતરમાં પાણી સિંચાઈ કરવામાં આવ્યું હોવાથી, તેઓએ પાણી આપવાનું નક્કી કર્યું હતું તે જોયા પછી. બચુજીનું ખેતર ઉજ્જડ જમીન હોવાથી, તે નાથુજીના ખેતરમાં પાણી આપી રહ્યો હતો, તે સમયે તેઓએ પાણી આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે દર વર્ષે, તેનું ખેતર પહેલા તબક્કામાં આવેલું હતું અને પછી તે તેમને પાણી આપતો હતો. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જો કોઈ ખેડૂતના હાથમાં કાતર, કોદાળી, દાંતી, સાયકલ, કુહાડી વગેરે સાધનો હોય, તો એવું માની શકાય નહીં કે તે તેને મારવા માટે લઈ ગયો હશે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે બચુજી કાંતણ લઈને આવ્યા હતા, પણ તેમને તે અકુદરતી લાગ્યું ન હતું અને તેઓ ત્યાંથી ભાગી ગયા ન હતા. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે બચુજીએ જે વાત કહી હતી તે "ફતફતિયા" ના અવાજમાં તેમને સાંભળી ન હતી. સાક્ષીએ સ્વેચ્છાએ કહ્યું છે કે મશીન ચાલુ નહોતું. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે પાણીની વાત ચર્ચા થઈ હોવા

છતાં તેમને એવું લાગ્યું ન હતું કે તે તેમના ભાઈને કાંતણ મારશે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે કરસનજીએ કહ્યું હતું કે નહેર કોઈના પિતાની નથી પણ બચુજીની... (અસ્પષ્ટ). આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જેમ કરસનજીએ કહ્યું હતું કે આ નર્મદા નહેર સરકારી મિલકત છે અને તે કોઈના પિતાની માલિકીની નથી. ઉશ્કેર્યા પછી, લક્ષ્મણજીએ કરસનજીને પકડી લીધો. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે તેનો હાથ પકડાયો ત્યારે ઉશ્કેરણી કરવામાં આવી હતી. જ્યારે તેનો હાથ પકડાયો ત્યારે તેને દોડીને ત્યાં જવાનું મન થયું નહીં. એક ફટકો માર્યા પછી તે ત્યાં દોડીને જવાનો પ્રયાસ કર્યો. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે પોલીસે ફરિયાદ સિવાય તેનું બીજું કોઈ નિવેદન લીધું નથી. ત્યારબાદ તેણે કહ્યું કે એવું બન્યું નથી કે પોલીસે તેને બોલાવ્યા પછી તેની પૂછપરછ કરી ન હોય અને કંઈ લખ્યું ન હોય. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે પ્રદર્શન નં. ૧૭ હેઠળની તેની ફરિયાદમાં, બચુજીએ એવું કહ્યું નથી કે ઘઉંના પાકના ખેતરમાં કાતર ફેંકવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જ્યારે તેણે પોલીસ સમક્ષ ફરિયાદ કરી ત્યારે તેણે તે બધી હકીકતો કહી હતી જે તેણે જોઈ હતી. તેઓ બોપલ હોસ્પિટલમાં ગયા; ત્યાં ડૉક્ટર મળ્યા ન હતા. જ્યારે તેઓ સાણંદ સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્ર ગયા, ત્યારે ડૉક્ટર ત્યાં હાજર ન હતા, તેમણે ડૉક્ટરને તપાસ માટે કહ્યું અને તેના ભાઈની તપાસ કર્યા પછી, ડૉક્ટરે તેને મૃત જાહેર કર્યો. ડૉક્ટરને હકીકતની જાણ કરવામાં આવી કે ત્યાં ઘટના કેવી રીતે બની. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે કરસનજી, તેનો ભાઈ, એકલો જ ઘરેથી નીકળ્યો ન હતો અને પછી જ્યારે તેમને સમાચાર

મળ્યા, ત્યારે તેણે તેને જોયો, તે બોલી શક્યો નહીં અને તેથી બચુજી માટે એવી ખોટી હકીકતો ઉભી કરવામાં આવી છે કે તેણે આ ઘટનાને નજરે જોઈ હતી. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે બચુજીની માતાએ તેના ભાઈના હાથમાંથી કોઈ કોદાળી છીનવી નહોતી. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે તેના ભાઈની પત્નીએ તેને કહ્યું ન હતું કે તેણે સાક્ષી બનવું પડશે.

૧૬. પીડબલ્યુ. નં. ૨, દિલીપભાઈ માવજીભાઈ પટેલે તેમના તપાસ-મુખ્ય કેસમાં જણાવ્યું છે કે તેમને ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ ગુનાના સ્થળનો પંચનામું દોરવા માટે નાથુજી ભાલુજી ઠાકોરના ટેમ્બલા ખેતરમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા. અન્ય પંચ, વિષ્ણુભાઈ જયંતિભાઈ ઠાકોર પણ તેમની સાથે હતા. પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર ત્યાં હાજર હતા. ઉપરોક્ત ટેમ્બલા ખેતરમાં પૂર્વ-પશ્ચિમ તરફ નહેર આવેલી છે અને તેમણે ઉત્તર બાજુ જમીન પર ઘાસ પર લોહીના ડાઘ જોયા હતા. આ સ્થળ તખાજી રામતુજી દ્વારા બતાવવામાં આવ્યું હતું. આ સ્થળે લોહીના ડાઘ હતા અને તે તાજા હતા અને જમીનની જમીન પર લોહીનો ખાડો હતો, તે જમીનને કારણે ચૂસી લેવામાં આવ્યો હતો. પોલીસે આ માટીની માટી – લગભગ ૧૫૦ ગ્રામ ધાતુના ટીનમાં જમ કરી અને પંચ કાપલી પર તેમની સહી મેળવી. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે માટીમાલ લેખ નં. ૬ ની લોહીથી ખરડાયેલી માટી તેમની હાજરીમાં જમ કરવામાં આવી હતી અને તેમણે આ કાપલી પર પંચ નં. ૧ તરીકે સહી કરી હતી. તેણે પંચનામા સાબિત કર્યો છે અને તેના પર

પોતાની સહી ઓળખી છે. આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે દક્ષિણ બાજુએ લોહીનો ખાડો હતો; પોલીસે ત્યાંથી માટી જમ કરી હતી, જે પંચનામાની વિગતો મુજબ જમ કરવામાં આવી હતી. તેણે પંચનામામાં આપેલી મુદ્દામાલની કલમ નં. 7 અને તેની સહી પણ ઓળખી છે. આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે લાકડાના સ્ટેન્ડ પાસે એક ભૂરા રંગની શાલ હતી અને તેના બંને છેડા અને મધ્યમાં લોહીના ડાઘ હતા અને તે મૃતકની શાલ હતી. ફરિયાદી દ્વારા એવું કહેવામાં આવ્યું છે તેમ, ઉપરોક્ત શાલ તેની હાજરીમાં જમ કરવામાં આવી હતી. તેણે પંચનામા પણ સાબિત કર્યો છે અને તેના પર પોતાની સહી ઓળખી છે. તેને મુદ્દામાલની કલમ નં. 8 માંથી મળેલી કાપલી બતાવવામાં આવી હતી અને તેની સહી પંચ નં. 1 તરીકે ઓળખી છે અને તેણે બીજા પંચની સહી પણ ઓળખી છે. લાકડાના સ્ટેન્ડ પાસે લોહીથી લથપથ એક કાતર મળી હતી, જે પોલીસે જમ કરી હતી. તેણે કાપલી પર બંને પંચોની કાતર અને સહીઓ ઓળખી છે. લાકડાના ખાટલાથી ડાબી બાજુએ, એટલે કે ઉત્તર બાજુએ, ઉજ્જડ જમીનના ખેતરમાં વધારાનું પાણી કાઢવામાં આવ્યું હોવાનું જણાયું હતું અને શંકરભાઈ વલ્લભભાઈ પટેલનું ખેતર ગુનાના સ્થળની પૂર્વ બાજુએ આવેલું હોવાનું જણાયું હતું, અને નવઘણભાઈ ભરવાડનું ખેતર પશ્ચિમ બાજુએ આવેલું છે.

૧૬.૧ આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે પોલીસ કર્મચારીઓ તેમને પંચનામું કરાવવા માટે બોલાવવા

આવ્યા હતા. પંચમાં બોલાવ્યા પછી, પોલીસે વિષ્ણુભાઈને પકડી લીધા. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે તેઓ બંનેને ખેતરમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા કારણ કે તેમને પંચ તરીકે હાજર થવાનું હતું. તેઓ લગભગ એક કલાક ત્યાં રહ્યા. પોલીસે પંચનામું લખ્યું અને તેઓએ, પંચોએ સહી કરી. પછી, બીજા પંચ અને તેને ગામમાં પાછા લાવવામાં આવ્યા. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે તેણે જુબાનીની તારીખે ઓળખેલા કાંટા પર કોઈ સહી કરી ન હતી.

૧૭. પીડબલ્યુ. નં.૩, કાંતિજી બાબરજી ઠાકોરે તેમના તપાસ-ઈન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે સાણંદના પોલીસ કર્મચારીઓએ તેમને નાના વિરમગામ ખાતે બોલાવ્યા હતા. અન્ય પંચ, ઈશ્વરભાઈ પ્રતાપજી ઠાકોરને પણ બોલાવવામાં આવ્યા હતા. તેમને અને અન્ય પંચોને ગામમાં કાંતાબેન બલદેવજી ઠાકોરના ઘર સામે બોલાવવામાં આવ્યા હતા. સાણંદ પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ કર્મચારીઓએ તેમને કહ્યું કે કોદાળીનો જમી પંચનામું કાઢવાનું છે. તેથી, તેમણે હકારાત્મક જવાબ આપ્યો; તેવી જ રીતે, બીજા પંચે પણ "હા" કહ્યું. કાંતાબેનના ઘરેથી જમી પંચનામું કાઢવાનું હતું. જમી દરમિયાન કાંતાબેનના ઘરેથી કોદાળી મળી આવી હતી. કોદાળી લોખંડની બરણીથી બનેલી હતી અને વાંસના હાથમાં ફીટ કરવામાં આવી હતી. તેના બ્લેડ તરફ જોતાં, તેનું કદ ૬ ઇંચ લંબાઈ અને ૮ ઇંચ પહોળાઈનું હતું. હાથાની લંબાઈમાં ત્રણ ગાંઠો હતી. તેમણે અને અધિકારીએ પંચનામું લખ્યું. પંચનામ પૂર્ણ કર્યા પછી, તેમણે પંચ નં. ૧ તરીકે સહી કરી અને

ઈશ્વરજી પ્રતાપજીએ પંચ નં. ૨ તરીકે સહી કરી. આ સાક્ષીએ પંચનામ સાબિત કર્યું છે અને પોતાની સહી તેમજ બીજા પંચને ઓળખી કાઢ્યા છે, અને તેમણે ઓળખાવેલા મુદ્દામાલ કોદાળીને પણ ઓળખી કાઢ્યા છે. તેમને મુદ્દામાલ લેખ નં. ૧૦ ની કોદાળી બતાવવામાં આવી હતી, તેને જોયા પછી તેમણે કહ્યું કે તે એ જ કોદાળી છે. તેમને માર્ક-૧૦/૯ પંચનામ બતાવવામાં આવ્યું હતું, જેમાં તેમની સહી અને બીજા પંચની સહી હતી, જેને તેમણે ઓળખાવી હતી અને તે પ્રદર્શન નં. ૨૯ તરીકે ચિહ્નિત થયેલ હતું.

૧૭.૧ બચાવ પક્ષ દ્વારા આ સાક્ષીની ઊલટતપાસ કરવામાં આવી ન હતી.

૧૮. પીડબલ્યુ. નંબર ૪ એ ડૉ. કિન્નરભાઈ રમેશભાઈ છે, જેમણે મૃતકના મૃતદેહનું શબપરીક્ષણ કર્યું હતું. તેમણે પોતાના એક્ઝામિનેશન-ઇન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે તેઓ ૨૦૦૮માં સાણંદ સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રમાં એમઓ તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા હતા, ત્યારે ૧૭/૦૨/૨૦૦૮ ના રોજ તેમને સાણંદ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરફથી કરશનજી રામતુજી ઠાકોરના મૃતદેહનું શબપરીક્ષણ કરવા માટેનો એક રિપોર્ટ મળ્યો હતો અને તેમણે બપોરે ૧-૦૦ વાગ્યાની તારીખ અને સમયને સમર્થન આપ્યું હતું.

૧૮.૧ આ સાક્ષી મુજબ, મૃતકનું નામ કરસનજી રામતુજી ઠાકોર હતું, જે સાણંદ, નાના વિરમગામ, જિ. અમદાવાદ ખાતે રહેતા હતા. મૃતકના મોટા ભાઈ શ્રી

તખાજી રામતુજી ઠાકોર મૃતદેહ લાવ્યા હતા. તેમના મોટા ભાઈએ મૃતદેહ ઓળખી કાઢ્યો હતો. મૃતદેહ મળ્યાની તારીખ ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ બપોરે ૧-૦૦ વાગ્યે છે. તેમણે ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ બપોરે ૧/૨૦ વાગ્યે પોસ્ટમોર્ટમ શરૂ કર્યું અને તે જ તારીખે ૨/૩૦ વાગ્યે પૂર્ણ કર્યું. તે લગભગ ૨૦ વર્ષના એક પુરુષનો મૃતદેહ હતો. તેણે પીળા રંગનો શર્ટ અને કાળા અને ક્રીમ રંગનો સ્વેટર અને ભૂરા રંગના અન્ડરવેર પહેર્યા હતા. કપડાં લોહીથી ખરડાયેલા હતા. મૃતદેહની ઓળખ થઈ. ઉપરોક્ત શરીર નબળું અને ઠંડુ હતું. મૃતદેહનું કઠોર મોર્ટિસ મળી આવ્યું. પીએમ લિક્વિડિટીની હાજરી મળી. આંખો ખુલ્લી હતી, આંખની કીકી ખુલ્લી હતી, સ્થિર હતી અને ગંદી મળી આવી હતી; કાન સામાન્ય હતા, નાક સામાન્ય હતું, મોં અર્ધ ખુલ્લું હતું અને દાંત અને જીભ મોંની અંદર હતા. કોલમ નં. ૧૭ ની બાહ્ય ઈજાઓ નીચે મુજબ હતી.

(૧). માથાની જમણી બાજુએ કાનની ઉપરની બાજુએ એક મોટા કદનું ટેમ્પોરલ હાડકું અને જમણા ઓસિપિટલ હાડકામાં ખોપરીથી અલગ થયેલો ભાગ મળી આવ્યો, તે અનિયમિત આકારનો ઘા હતો,

(૨) માથાના મધ્યમાં ખોપરી સુધી ઊંડો, લગભગ ૧૫ સેમી લાંબો, ૨ સેમી પહોળો, એક તીક્ષ્ણ ઘા મળી આવ્યો, ખોપરી સુધી ઊંડો એક કાપેલો ઘા મળ્યો.

(૩). માથાના મધ્યમાં એક ફેકચરનો ઘા અને ઈજા નંબર ૨ ને જોડતો એક સેમી પહોળાઈનો ઘા મળી આવ્યો. તે ૧૫ સેમી લાંબો અને મગજ સુધી ઊંડો હતો, એટલે કે ફેકચર મળી આવ્યું હતું.

૧૮.૨ મૃતદેહ પર નીચેની આંતરિક ઈજાઓ મળી આવી હતી:—

૧. જમણા ટેમ્પોરલ હાડકા પર એક મોટા કદનો ઘા, એટલે કે કાનની ઉપર માથાની જમણી બાજુ અને જમણા ઓસિપિટલ હાડકામાં અલગ પડેલો ભાગ. આ ઘા અનિયમિત આકારનો હોવાનું જાણવા મળ્યું.

૨. એક તીક્ષ્ણ ઘા જે લગભગ ૧૫ સેમી લાંબો, ૨ સેમી પહોળો અને ખોપરી સુધી ઊંડો હતો. તે માથાની મધ્યમાં હતો અને ખોપરી સુધી કાપેલો હતો.

૧૮.૩ આંતરિક ઈજાઓ બાહ્ય ઈજાઓ નં.૧,૨,૩ ને અનુરૂપ હતી, એટલે કે, બાહ્ય ઈજા સાથે જોડાયેલ ઈજાઓ કોલમ નં.૧૯ માં ઉલ્લેખિત ઈજાઓ સમાન છે.

૧૮.૪ ઉપરોક્ત ઈજાને કારણે, બાહ્ય ઈજાઓ નં. ૧ અને ૨ ને કારણે શરીરનું આખું લોહી બહાર નીકળી ગયું હતું. મગજમાં કોઈ લોહી મળ્યું ન હતું અને દિવાલ, પાંસળીઓ, નરમ હાડકાં, ફેફસાંનો પ્લુરા સામાન્ય જોવા મળ્યો હતો,

જમણો અને ડાબો ફેફસાં સામાન્ય હતો. શ્રુધ્યા ખાલી હતો. મોટા યોનિમાં લોહી હાજર નહોતું. પેટ ખાલી મળી આવ્યું હતું. નાના આંતરડામાંથી નાનું લીલા રંગનું પ્રવાહી મળી આવ્યું હતું. મોટા આંતરડામાં થોડું પાચન થયેલ મળમૂત્ર મળી આવ્યું હતું. લીવર ખાલી હતું. મૂત્રાશય ખાલી હતું. કરોડરજ્જુ સામાન્ય હતી. મૃત્યુનું કારણ મગજમાં ઈજા અને રક્તસ્ત્રાવ છે. મૃત્યુ હૃદય અને શ્વસનતંત્રના બંધ થવાને કારણે થયું હતું. સ્તંભ નં. ૧૭ ની ઈજાને જોતાં, નંબર ૨ અને ૩ ની ઈજાઓ કાપેલા ઘામાં હતી, તે ઊંડા, પહોળા અને તીક્ષ્ણ હતા. ઉપરોક્ત ઈજાઓ કાતર જેવા હથિયારથી થઈ શકે છે.

૧૮.૫ આ સાક્ષીએ પીએમ નોટ સાબિત કરી છે અને તેના પર પોતાની સહી ઓળખી છે.

૧૮.૬ આ સાક્ષીના મતે, કોલમ નં.૧૭ અને તેની સહાયક ઈજાઓ નં.૧૯ માં થયેલી ઈજાઓ સામાન્ય રીતે વ્યક્તિના મૃત્યુ માટે પૂરતી અને પૂરતી છે. આ બધી ઈજાઓ મૃત્યુ પહેલાની ઈજાઓ હતી. તેને મુદ્દમાલ વસ્તુ નં.૯ બતાવવામાં આવી હતી, અને તેને જોયા પછી, તેણે કહ્યું કે કોલમ નં.૧૭ ની ઈજાઓ આ કાતરીને કારણે થઈ શકે છે. કાતર એક ભારે કાપવાનું હથિયાર છે. જો માથા પર એક પછી એક ફટકો મારવામાં આવે તો વ્યક્તિનું મૃત્યુ થઈ શકે છે.

૧૮.૭ આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ભાલા અને કુહાડીથી કાપેલા ઘા થઈ શકે છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે અને સાક્ષીએ સ્વેચ્છાએ જણાવ્યું છે કે કાતર ભારે હોવાથી, આ પ્રકારની ઈજા થઈ શકે છે. જો ભાલા, કુહાડી બળપૂર્વક મારવામાં આવે તો ઈજા નંબર ૩ થઈ શકે છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે મૃતકનું શરીર પાતળું હોવાથી, પાંચ લિટર લોહી વહેવાની શક્યતા ઓછી છે. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે કાતર તરફ જોતાં, સાફ કાપેલી ધાર ખેંચી શકાય છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જો કોઈ તીક્ષ્ણ સાધનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેના છેડા સંપૂર્ણપણે તીક્ષ્ણ મળી શકે છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેણે પોસ્ટમોર્ટમ કર્યું હતું. ઈજાઓમાંથી, નંબર એકની ઈજા અસમાન હતી અને બીજા નંબરની ઈજા તીક્ષ્ણ કાપેલી હતી. મોટીના પુસ્તક મુજબ જો તીક્ષ્ણ કાપેલા ઘાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય, તો તે ઈજાઓ તીક્ષ્ણ હોઈ શકે છે તે જરૂરી નથી. જો ઈજા ઓછામાં ઓછી છ ફૂટ દૂરથી થઈ હોય તો કાતર તરફ જોવું જરૂરી નથી, આવી ઈજા શક્ય છે. સાક્ષીએ સ્વેચ્છાએ કહ્યું કે તે ત્રણ-ચાર ફૂટ દૂરથી થઈ શકે છે. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે ઈજાના પ્રકાર અને તેના કારણે થયેલા લોહીના નુકસાનને જોતાં, મૃતકનું મૃત્યુ હેમોરેજિક શોકને કારણે થયું હોવું જોઈએ. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે જો ઈજા તે જગ્યાએ થઈ હોય, તો તે પોતાની શક્તિ ગુમાવી શકે છે અને નીચે પડી શકે છે.

૧૯. બકાજી જવાનજી ઠાકોર, પીડબલ્યુ. નં. ૫, એ તેમના તપાસ-ઈન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે તેઓ નાના વિરમગામના રહેવાસી હતા અને તેમના પરિવાર સાથે ત્યાં રહે છે અને ખેતીકામ કરીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવતા હતા. તેમની ૮ વિઘા જમીન તેમના ગામના સીમમાં આવેલી હતી. તેમના ગામમાં ઠાકોર સમુદાયના વ્યક્તિઓના અન્ય ઘરો પણ છે. આ ઘટના લગભગ ૧૪-૧૫ મહિના પહેલા બની હતી. તેમના ગામના તખાજી રામતુજી ઠાકોરની જમીન આવેલી છે. ઉપરોક્ત જમીન તેમના ઘરની બાજુમાં આવેલી છે. ઉપરોક્ત જમીનની નજીક, તેમના ગામના નથુજી ભાલુજીની જમીન ભવાનપુરા તરફ જતા રસ્તા પર તેમના ઘરથી થોડે દૂર આવેલી છે. ઘટના સમયે બચુજી બલદેવજી દ્વારા નથુજીની જમીન ભાગીદારીમાં ખેતી કરવામાં આવી હતી અને તેમાં સંબંધિત વર્ષમાં ઘઉંની ખેતી કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત જમીનની નજીક, બંને ભાઈઓ - તખાજી રામતુજી ઠાકોર અને કરશનજી રામતુજી ઠાકોરની જમીન પણ આવેલી હતી. આ જમીનમાં પણ સંબંધિત વર્ષે ઘઉંનું વાવેતર થયું હતું. તે બધા નર્મદા નહેરમાંથી પાણી લેતા હતા. આ નર્મદા નહેર નાથુજીના ખેતરમાંથી પસાર થાય છે અને આ નહેરનું પાણી ખેતરો માટે વારાફરતી ઉપયોગમાં લેવાય છે.

૧૯.૧ ઘટના સમયે, તે પોતાના ઘરે હતો. તે સમયે, સવારે લગભગ ૮.૩૦ વાગ્યે, જ્યારે તે પોતાના આંગણામાં આવ્યો, ત્યારે રમેશજી ઝેનાજી અને ગોવિંદજી આત્મારામ નાથુજીના ખેતર તરફ જઈ રહ્યા હતા. નાથુજી ભાલુજીના ખેતરમાં બૂમો પડી રહી હતી, તેથી રમેશજી ઝેનાજી અને ગોવિંદજી આત્મારામ તે બાજુ જઈ રહ્યા હતા. તેથી, તે પણ ત્યાં ગયો અને જ્યારે તે ઘટના સ્થળે ગયો ત્યારે, કરસનજી રામતુજી પાણીના ઢાળ પાસે લોહીલુહાણ હાલતમાં પડેલા હતા. તેમના માથામાં ઈજા થઈ હતી અને તખાજી રામતુજી પણ ત્યાં ઉભા હતા. તખાજી રામતુજીએ તેમને મોબાઈલ આપવા કહ્યું, ત્યારે તેમણે તેમનો મોબાઈલ તેમને આપ્યો. તેમણે ૧૦૮ એમ્બ્યુલન્સને ફોન કર્યો. ત્યારબાદ, તખાજીએ તેમને કહ્યું કે બે દિવસ પહેલા, તે અને તેનો ભાઈ ખેતરમાં પાણી ભરવા આવ્યા હતા અને બચુજી બલદેવજી ઠાકોરે પાણી ફેરવવાની ના પાડી હોવાથી, તેઓ બંને ભાઈઓ ઘરે પાછા આવ્યા. ત્યારબાદ, બે દિવસ પછી, એટલે કે ઘટનાની તારીખે, તે અને તેનો ભાઈ સવારે ૮.૦૦ વાગ્યે પાણીને ઘઉંમાં ફેરવવા ગયા, તખાજી પાઈપ ખેંચી રહ્યા હતા અને કરસનજી પાણી છોડવા ગયા. પછી, બચુજી બલદેવજીએ ના પાડી. બચુજી બલદેવજી અપશબ્દો બોલી રહ્યા હતા. બચુજી બલદેવજીના હાથમાં કાતર હતી. લક્ષ્મણજી શિવાજી, કાંતાબેન બલદેવજીએ પણ અપશબ્દો બોલ્યા. બચુજી બલદેવજીના હાથમાં કાતર હતી. તેણે કરસનજીના માથા પર બે વાર માર માર્યો. કરસનજીના હાથમાં કોદાળી હતી. કાંતાબેન તે લઈ ગયા. બૂમો પાડતા આરોપીઓ ભાગી ગયા અને તે જગ્યાએ

કાતર ફેંકી દીધી. આ દરમિયાન, ૧૦૮ એમ્બ્યુલન્સ આવી, કરશનજીને તેમાં લઈ જવામાં આવ્યો, તેનો ભાઈ – તખાણી તેના ભાઈ સાથે ગયો. તેને બોપલ હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ, એક કલાક પછી, ખબર પડી કે કરશનજીનું મૃત્યુ થયું છે. તખાજી રામતુજીએ પોલીસમાં ફરિયાદ આપી. પોલીસે તેનું નિવેદન નોંધ્યું હતું અને તેણે હકીકતો જણાવી હતી.

૧૯.૨. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તે જન્મથી જ નાના વિરમગામનો રહેવાસી હતો. તખાજીનું ઘર તેના મહોદ્દા (શેરી) પાસે આવેલું છે. તેઓ એક જ સમુદાયના છે, પરંતુ તેમને કોઈ પારિવારિક સંબંધ નથી. તહેવારોના પ્રસંગે, તેઓ એકબીજાના ઘરે જતા હતા. તેમની ખેતીની જમીન ઘટના સ્થળની સામેના ગામથી દોઢ કિમી દૂર આવેલી છે. તેમની ખેતીની જમીન પર પણ ઘઉંની ખેતી થતી હતી. તેઓ તેમના ખેતરની સંભાળ રાખવા ગયા હતા. ઘટનાના દિવસે તેઓ તેમના ખેતરમાં ગયા ન હતા. પોતે સિવાય, તેમના પરિવારના સભ્યો ખેતીની જમીન પર જતા અને આવતા હતા. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેમણે રમેશજી ઝેનાજી અને ગોવિંદજી આત્મારામને દોડતા જોયા હતા. તે પહેલાં, તેઓએ તેમની સાથે વાતચીત કરી ન હતી. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ પણ તેમની પાછળ દોડતા હતા.

૧૯.૩. આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે જ્યારે તે ઘટના સ્થળે ગયો ત્યારે કરશનજી પાણીના પ્રવાહ પાસે પડેલો હતો. જ્યારે તે પહોંચ્યો ત્યારે પાણી પાણીના પ્રવાહમાં વહેતું હતું. તે જગ્યાએ માટી ચીકણી નહોતી અને કાદવ પણ નહોતો. તેણે એમ્બ્યુલન્સ બોલાવવા માટે પોતાના મોબાઇલ દ્વારા ફોન કર્યો ન હતો. તે સમયે તેનો મોબાઇલ નંબર ૯૭૨૫૩૧૩૮૯૩ હતો. તેણે પોલીસને જાણ કરવાનું કહ્યું ન હતું. જ્યારે એમ્બ્યુલન્સ કરશનજીને લઈને રવાના થઈ ત્યારે આ મોબાઇલ તેની સાથે હતો. તે એમ્બ્યુલન્સમાં ગયો ન હતો. તેને લાગ્યું ન હતું કે પોલીસને જાણ કરવી જોઈએ, કારણ કે તેનો ભાઈ ત્યાં હાજર હતો અને તેથી, તેણે પોલીસ સ્ટેશન જવાનું યોગ્ય ન માન્યું. કરશનજીનું મૃત્યુ થયું. આ માહિતી તેને ગામના લોકો દ્વારા વાતચીત દ્વારા મળી હતી. પોલીસ કર્મચારીઓ તેને તે દિવસે રાત્રે લગભગ ૮.૩૦ વાગ્યે લઈ ગયા હતા અને તે સમયે ગોવિંદભાઈ રત્નારામ ઠાકોર, રમેશજી ઝેનાજી ઠાકોર વગેરેને પણ પોતાની સાથે લઈ ગયા હતા. તેમને પોલીસ સ્ટેશન લઈ જવામાં આવ્યા હતા. તે પહેલાં તખાજી તેને મળ્યા ન હતા. તેને પોલીસ કર્મચારીઓના નામ ખબર નહોતા. પોલીસ જીપ દ્વારા આવી હતી. તેને ખબર નહોતી કે ત્યાં કેટલા પોલીસ કર્મચારીઓ છે. તેણે આ સંદર્ભમાં ચકાસણી કરી ન હતી. તેને ચકાસણીની જરૂર ન લાગી કારણ કે તે પોલીસ જીપ હતી અને તેમાં પોલીસ કર્મચારીઓ હોવા જોઈએ. તેઓ દોઢ કલાક પોલીસ સ્ટેશનમાં રહ્યા. પોલીસે તે દિવસે તેનું નિવેદન નોંધ્યું અને તેની સહી પણ લેવામાં આવી. ત્યારબાદ, તે ફરી પોલીસ સ્ટેશન ગયો ન હતો. પોલીસ તેને

આ સંદર્ભમાં જુબાની આપવા માટે સમન્સ આપવા આવી હતી. આ સમયગાળા દરમિયાન, પોલીસ તેની પાસે આવી ન હતી.

૧૯.૪. ઘટનાની એ જ તારીખે, તખાજી રામતુજીએ તેમને ઝઘડા વિશે કહ્યું, અને ઘટના પહેલા નહીં અને તેમને ઝઘડાની બાબત વિશે પણ ખબર નહોતી. તખાજીએ ઝઘડા વિશે વાત કરી હતી અને ફક્ત તેના આધારે જ તેમણે નિવેદન આપ્યું હતું. તે સિવાય, તેમને કોઈ હકીકત ખબર નહોતી. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે તેઓ ફક્ત ઘટના સ્થળે ગયા ન હતા અને તખાજી સાથે સારા સંબંધ હોવાને કારણે, તેઓ ખોટી જુબાની આપી રહ્યા હતા.

૨૦. પીડબ્લ્યુ નંબર ૬, જ્યોત્સનાબેન કરશનજી ઠાકોર, પીડિતાની વિધવા છે. તેણીના કેસના મુખ્ય આરોપીએ જણાવ્યું છે કે તેણી તેના પતિ, સાસુ-સસરા, જેઠ (જીભ), જેઠાણી (ભાભી) અને એક પુત્રી દક્ષા, ૨ વર્ષની ઉંમર સાથે નાના વિરમગામમાં રહેતી હતી. ઘટના સમયે તેણી નવ મહિનાની ગર્ભવતી હતી. ઘટના સમયે તેણીના પતિ ખેતીના કામમાં રોકાયેલા હતા. તેમની ખેતીની જમીન ભવાનપુરાના રસ્તા પર આવેલી હતી. તેમની પાસે લગભગ ૪ વિધાનું ખેતર છે. ઘટના સમયે ત્યાં ઘઉંની ખેતી થતી હતી અને આ ઘઉંને નર્મદા નહેરમાંથી પાણી આપવામાં આવતું હતું.

૨૦.૧. આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે આ ઘટના એક વર્ષ પહેલાની છે. ઘટનાના દિવસે, તેનો પતિ અને તેનો જેઠ બંને સવારે ૮.૦૦ વાગ્યે તેમના ખેતરમાં પાણી ભરવા ગયા હતા. બે દિવસ પહેલા, તેનો પતિ અને તેનો જેઠ બંને પાણી ભરવા ગયા હતા. તે સમયે, આરોપી બચુજીએ તેના પતિ અને જેઠને તેમના ખેતરમાં પાણી ભરવા ન દેવા કહ્યું અને તેણે તેમની સાથે ઝઘડો પણ કર્યો. ત્યારબાદ, ઘટનાના દિવસે, તેનો પતિ અને તેનો જેઠ બંને ખેતરમાં ગયા. તે દરમિયાન, આરોપી બચુજીએ ઝઘડો કર્યો અને બચુજી, લક્ષ્મણજી અને કાંતાબેન ત્યાં હાજર હતા. ત્યારબાદ, ખેતરમાં બૂમો પડતાં, તે અને તેના સાસુ-સસરા અને જેઠાણી ખેતરમાં ગયા. તેઓએ ખેતરમાં જોયું કે ગામના રમેશજી ઠાકોર, બકાજી જવાનજી, ગોવિંદજી વગેરે ત્યાં હાજર હતા અને જોયું કે તેનો પતિ લોહીલુહાણ હાલતમાં પડેલો હતો. તેના પતિને માથામાં ઈજા થઈ હતી અને તેના માથામાંથી લોહી વહેતું હતું. તેનો પતિ બોલી શકતો ન હતો. ત્યારબાદ, એમ્બ્યુલન્સ વાન ત્યાં આવતાં, તેના પતિને સારવાર માટે હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ, તેણીને ખબર પડી કે તેના પતિનું મૃત્યુ થયું છે. તેના જેઠે આ અંગે પોલીસમાં ફરિયાદ લખી હતી. પોલીસે તેનું નિવેદન નોંધ્યું હતું. તેણીએ તેના નિવેદનમાં હકીકતો લખી હતી. બચુજી બલદેવજી, લક્ષ્મણજી શિવાજી અને કાંતાબેન બલદેવજી ત્રણેયે સંયુક્ત રીતે તેના પતિને માર માર્યો હતો અને તેના પતિનું મૃત્યુ કરાવ્યું હતું. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તે આરોપીઓને ઓળખતી હતી અને તેણે કોર્ટમાં આરોપીઓને ઓળખી કાઢ્યા છે.

૨૦.૨ આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જુબાનીની તારીખે, તે તેના જેઠ તખાજી અને બકાજી સાથે જુબાની આપવા આવી હતી. બકાજીનું ઘર તેમના ઘરની સામે આવેલું છે. તેમના પરિવારના સભ્યો બકાજી સાથે સારા સંબંધો ધરાવે છે. તેણીને ખબર નહોતી કે તેમના ખેતરની આસપાસ કોના ખેતરો છે, કારણ કે તે ક્યારેય ખેતરમાં ગઈ નહોતી. જ્યારે ઘટના બની, ત્યારે તે દિવસે, તેના સાસુ-સસરા તેને ખેતરમાં લઈ ગયા. તેણીને ખેતરમાં લઈ જવામાં આવે તે પહેલાં, તેની સાસુ-સસરા તેની સાથે કોઈ વાતચીત કરી ન હતી. તેણી એ કહી શકી નહીં કે તેણીએ એમ્બ્યુલન્સમાં જવું જોઈએ કે નહીં, જ્યારે તેના પતિને એમ્બ્યુલન્સમાં લઈ જવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તે સમયે તેણી બેભાન થઈ ગઈ હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તખાજીએ તેણીની ઘટનાની હકીકત જણાવી હતી, સિવાય કે તેણીને ખબર નહોતી. આ સાક્ષીએ ઇનકાર કર્યો છે કે બે દિવસ પહેલા, તેના પતિ અને તેના જેઠ વચ્ચે બચુજી બલદેવજી સાથે ઝઘડો થયો હતો અને તેના પતિએ તેની સાથે આ સંદર્ભમાં વાત કરી ન હતી. તેણી કોઈની સાથે વાત કરતી નહોતી. આ ઘટના બે દિવસ પછી બની. પોલીસ તેની પાસે આવી. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે એવું બન્યું નથી કે તે પોતે પોલીસ સ્ટેશન ગઈ હોય. પોલીસે તેના ઘરે તેનું નિવેદન નોંધ્યું. જ્યારે પોલીસે તેનું નિવેદન નોંધ્યું ત્યારે તેની સાસુ અને જેઠાણી તેની સાથે બેઠા હતા. તે જ સમયે, પોલીસે તેની સાસુ અને જેઠાણીની

પણ પૂછપરછ કરી. તેના જેઠે પોલીસને બધી હકીકતો જણાવી. આ સાક્ષીએ કબૂલ્યું છે કે તેના જેઠે પોલીસને હકીકતો લખી હતી, તેણે કંઈપણ લખી આપ્યું ન હતું.

૨૧. પીડબલ્યુ. નં. ૭, મુકુંદસિંહ પૃથ્વીસિંહ વાઘેલાએ તેમના તપાસના મુખ્ય અધિકારીમાં જણાવ્યું છે કે તેઓ ૨૦૦૮માં સાણંદ પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરજ બજાવી રહ્યા હતા. આ સમયગાળા દરમિયાન, ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ, સવારે ૮-૦૦ થી ૧૨-૦૦ વાગ્યા સુધી, તેમની ફરજ પોલીસ સ્ટેશનના અધિકારી તરીકે હતી. આ સમયગાળા દરમિયાન, આ કેસના ફરિયાદી - તખાજી રામતુજી ઠાકોર, રહેવાસી: નાના વિરમગામ, તાલુકો: સાણંદ, પોલીસ સ્ટેશનમાં ફરિયાદ નોંધાવવા આવ્યા હતા અને તેમની સમક્ષ ફરિયાદ આપી હતી કે તેમના ગામના બચુજી બલદેવજી ઠાકોર, લક્ષ્મણજી શિવાજી ઠાકોર, કાંતાબેન શિવાજી વગેરેએ તેમના ભાઈ કરશનજી રામતુજીને ઘઉંના ખેતરમાં પાણી ફેરવવાના મુદ્દે ઝઘડો કરીને માથામાં ધારિયાથી માર મારીને મૃત્યુ પામ્યા હતા. આ સંદર્ભમાં, આરોપીઓ વિરુદ્ધ ફરિયાદ આપવામાં આવતા, તેમણે IPC ની કલમ 302, 294(B), 114 હેઠળ ગુના માટે I- CR નં. 53/08 હેઠળ ફરિયાદ નોંધી અને સ્ટેશન ડાયરીમાં તેની નોંધ કરવામાં આવી. તેમણે વધુ તપાસ PSI શ્રી કે.વી. સોલંકીને સોંપી. તેમણે ફરિયાદ અને ફરિયાદ નીચે ફરિયાદીની સહી અને 'મારા પહેલાં' તરીકે તેમની સહી સાબિત કરી છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેમણે

ફરિયાદીના કહેવા મુજબ ફરિયાદ લખી હતી. ફરિયાદ દાખલ થતાં, તેમણે ગુનો નોંધ્યો. તેમણે સ્ટેશન ડાયરી રજૂ કરી અને સાબિત કરી છે જેમાં કોલમ નં. 1 અને સીરીયલ નં. 11 અને સમયના કોલમ 12 અને ફોજદારી રજિસ્ટર નંબરના કોલમમાં, પ્રથમ 53/8, IPC 302 વગેરે અને ઘટનાના તથ્યો લખવામાં આવ્યા છે. તેમણે મૂળ સૂચકાંક પણ રજૂ કર્યો હતો અને તે જ સાબિત કર્યું હતું.

૨૧.૧. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે તખાજી તેમની પાસે આવ્યા હતા અને તેમણે ફરિયાદ તેમના દ્વારા લખાયેલા આદેશ મુજબ લખી ન હતી, પરંતુ તેમણે તે મનસ્વી રીતે લખી હતી.

૨૨. પીડબલ્યુ. નંબર ૮, ગુણવંતરાય દેવરામ ત્રિવેદી, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર છે. તેમણે પોતાના એક્ઝામિનેશન-ઇન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે તેઓ ફેબ્રુઆરી – ૨૦૦૮ માં સાણંદ પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા હતા. ૨૫ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ રજા લીધા પછી તેઓ ફરી ફરજ પર આવ્યા ત્યારે, સાણંદ પોલીસ સ્ટેશન ૧ સીઆર નંબર ૫૩/૦૮ ઓફ આઇપીસી કલમ ૩૦૨ વગેરેની તપાસ તત્કાલીન ઇન્ચાર્જ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી આર.ડી. મિત્રા દ્વારા તેમને સોંપવામાં આવી હતી. સમગ્ર તપાસ પૂર્ણ થઈ હતી. રેવન્યુ સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટર પાસેથી એફએસએલ વિશ્લેષણ રિપોર્ટ અને ઘટના સ્થળનો

સ્કેચ મળ્યો ન હતો. ત્યારબાદ બંને પ્રાપ્ત થયા હતા અને આરોપીઓ સામે પૂરતા પુરાવા હોવાથી, તેમણે ૨૧ એપ્રિલ ૨૦૦૮ ના રોજ મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટમાં ચાર્જશીટ દાખલ કરી હતી. ગુનાના સ્થળનો નકશો અને એફએસએલ રિપોર્ટ પ્રાપ્ત થતાં, તેમણે તેમને કેસમાં બંધ કરી દીધા હતા. તેમણે ગુનાના સ્થળનો નકશો, એફ એસ એલ તરફથી સ્વીકૃતિ રસીદ, જેમાં સહાયક નિયામકની સહી હતી, એફ એસ એલ રિપોર્ટ અને એફ એસ એલ ફોરવર્ડિંગ લેટર, અને એફ એસ એલ સેરોલોજીકલ વિભાગ તરફથી મળેલ મૂળ રિપોર્ટ, જેની નીચે વૈજ્ઞાનિક અધિકારી શ્રી જે.એ. શાહની સહી હતી, તે સાબિત કરી છે.

૨૨.૧. આરોપીઓ વતી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તપાસના તમામ કાગળોનો અભ્યાસ કર્યા પછી, તેને વધુ નિવેદન લેવાનું યોગ્ય લાગ્યું નથી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તપાસના કાગળો તેમને મળ્યા હોવાથી અને તે મુલાકાતનો ગુનો હોવાથી, ઉપરી અધિકારીએ જરૂરી કાગળોની ચકાસણી કરી હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે મોટાભાગની તપાસ તેમના ગૌણ પીઆઈ સોલંકી દ્વારા કરવામાં આવી હતી, કારણ કે તે સમયે તેઓ રજા પર હતા. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે શ્રી સોલંકીની તપાસને ટેકો આપવા માટે તપાસ પૂર્ણ કર્યા વિના તેણે ચાર્જશીટ દાખલ કરી હતી.

૨૩. પીડબલ્યુ નં. ૯, રવિન્દ્ર ધનજીભાઈ મિત્રા, બીજા એક પોલીસ સાક્ષી છે. તેમણે પોતાના એક્ઝામિનેશન-ઇન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે તેઓ અમદાવાદ (ગ્રામીણ) ની લોકલ ક્રાઇમ બ્રાન્ચમાં પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા હતા. ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ માં જ્યારે તેઓ સણદ પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ હતા, ત્યારે તેમણે ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ સાણંદના પીએસઆઈ શ્રી કે.વી. સોલંકી પાસેથી આઈપીસી કલમ ૩૦૨ વગેરે હેઠળ નોંધાયેલા ફર્ટ સીઆર નં. ૫૩/૦૮ ની તપાસનો હવાલો સંભાળ્યો અને ૧૮ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ તપાસ ચાલુ રાખવામાં આવી. સ્કેચ તૈયાર કરવા માટે મહેસૂલ વર્તુળ (અધિકારી) ને રિપોર્ટ કરવામાં આવ્યો અને ધરપકડ કરાયેલ આરોપી કાંતાબેનને કોર્ટમાં મોકલવામાં આવ્યા. ૧૯ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ, આરોપી બચુજી બલદેવજી, લક્ષ્મણજી શિવાજીના વિગતવાર પંચનામા કર્યા પછી, તેમણે પંચનામાની વિગતો મુજબ આરોપીઓએ ગુનો કરતી વખતે પહેરેલા કપડાં જપ્ત કર્યા. ત્યારબાદ, આ કેસના મુદ્દામાલ અને ડિસ્પેચ નોટ તૈયાર કર્યા પછી, તે એફ એસ એલ ને મોકલવામાં આવ્યા હતા. આ કેસના આરોપીઓમાંથી, આરોપી નં. ૨ અને ૩ આજે કોર્ટમાં હાજર છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તે તેમને ઓળખે છે અને જો આરોપી નં. ૧ હાજર હોય, તો તે તેને ઓળખી શકે છે. તેણે આ કેસના મુદ્દામાલ કપડાં ઓળખી કાઢ્યા છે, જે તેને બતાવવામાં આવ્યા છે. ગુનાના સ્થળનો નકશો તૈયાર કરવા માટે રેવન્યુ સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટરને યાદ કરવામાં આવી હતી અને તેણે તે સાબિત કર્યું છે. તેણે ડિસ્પેચ નોટ, પાવર

સંબંધિત પ્રમાણપત્ર પણ સાબિત કર્યું છે, જેમાં સરખેજ વિભાગના નાયબ પોલીસ અધિક્ષક શ્રી એ.એમ. જાડેજાની સહી અને હોદ્દો છે. ત્યારબાદ, 25 ફેબ્રુઆરી 2008 ના રોજ, શ્રી જે.ડી. ત્રિવેદીએ ફરી ફરજ બજાવતા, તેમણે તેમને વધુ તપાસ સોંપી.

૨૩.૧. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે આરોપીઓએ સ્વેચ્છાએ કોઈ કપડાં બનાવ્યા નથી. આ સાક્ષીએ એ વાતનો ઇનકાર કર્યો છે કે તેણે આરોપીઓના કપડાં પર છાંટવા માટે મૃતકના લોહીનો ઇરાદાપૂર્વક ઉપયોગ કર્યો હતો.

૨૪. પીડબલ્યુ. નંબર ૧૦, કલ્પેશ વિઠ્ઠલદાસ, બીજા એક પોલીસ સાક્ષી છે. તેમણે પોતાના એક્ઝામિનેશન-ઇન-ચીફમાં જણાવ્યું છે કે ૧૭ ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮ ના રોજ જ્યારે તેઓ સાણંદ ખાતે પીએસઆઈ તરીકે ફરજ બજાવી રહ્યા હતા, ત્યારે બપોરે ૧૨ વાગ્યે, ગુનાના કેસમાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઉપરી અધિકારીની સૂચના મુજબ વધુ તપાસ તેમને સોંપવામાં આવતા, તેમણે આ કેસમાં સરકારી હોસ્પિટલમાં જઈને મૃતકનું પંચનામું કર્યું. ત્યારબાદ, મૃતકના મૃતદેહનું પોસ્ટમોર્ટમ કરવામાં આવ્યું. પોલીસ સ્ટેશન ઓફિસરે મૃતકના કપડાં જપ્ત કર્યા અને તપાસમાં તેના પંચનામાના કાગળો જોડ્યા. ત્યારબાદ, ગુનાના સ્થળનું પંચનામું રજૂ કરવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ, આરોપી કાંતાબેનના

ઘરે તપાસ કરતાં, ગુનામાં વપરાયેલ કોદાળી મળી આવી અને તે જપ્ત કરવામાં આવી. ગુનાના સ્થળના પંચનામામાં, આરોપી બચુજીએ આરોપીઓને મારવામાં વપરાયેલ કાતર અને શાલ ગુનાના સ્થળેથી મળી આવ્યા હતા અને તે પણ જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ કેસના ત્રણ આરોપીઓમાંથી, કાંતાબેન બલદેવભાઈની શારીરિક સ્થિતિનું પંચનામું કર્યા પછી, 17 ફેબ્રુઆરી 2008 ના રોજ સાંજે 7.30 વાગ્યે ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. અને વધુ તપાસ ઇન્ચાર્જ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરને સોંપવામાં આવી હતી. તેમણે સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા હતા.

૨૪.૧. આ સાક્ષીએ કોર્ટમાં હાજર રહેલા આરોપી કાંતાબેનને ઓળખી કાઢ્યા છે. જ્યારે તેમને તપાસ મળી ત્યારે ફરિયાદ પીએસઓના રિપોર્ટ સાથે હતી. તેમણે ફરિયાદ સાબિત કરી છે. ઉપરાંત, તેમણે તપાસ પંચનામા, ગુનાના સ્થળનો પંચનામા, પોસ્ટ મોર્ટમ રિપોર્ટ, સાણંદના મેડિકલ ઓફિસરને લખેલ યાદીને પણ સાબિત કરી છે. આ સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું છે કે આ કેસના મૃતકનો પોસ્ટ મોર્ટમ રિપોર્ટ મેળવ્યા પછી, તે કેસમાં બંધ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેમણે તે ઓળખી કાઢ્યું છે. પોલીસ સ્ટેશન અધિકારીએ આ કેસના મૃતકના કપડાં જપ્ત કર્યા હતા અને તેમણે તેનો પંચનામા સાબિત કર્યો છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે આરોપી મહિલા કાંતાબેનને હાજર રાખીને એક કોદાળી જપ્ત કરવામાં આવી હતી, અને તેમણે ઉપરોક્ત પંચનામા સાબિત કર્યો છે અને તેમણે

બંને પંચોની સહીઓ અને તેમની સહી ઓળખી કાઢી છે. કાંતાબેનની શારીરિક સ્થિતિનો પંચનામા તેમને બતાવવામાં આવ્યો હતો અને તેમણે તેમની સહી અને બંને પંચોની સહીઓ તેમની સમક્ષ ઓળખી કાઢી હતી. આરોપી બચુજીની શારીરિક સ્થિતિ અને કપડાં અંગેનો પંચનામું તેમને બતાવવામાં આવ્યું. તેમણે જણાવ્યું કે ભૂરા રંગના ચેક્સવાળા કાળા રંગના પૂર્ણ બાંયના શર્ટ અને કાળા રંગના જૂના પેન્ટ જેવા કાળા રંગના હતા. ઉપરાંત, બીજા આરોપી લક્ષ્મણજી શિવાજીના કપડાં બતાવવામાં આવ્યા હતા. તેમાં, સફેદ રંગનો શર્ટ બતાવવામાં આવ્યો હતો. આ સંદર્ભમાં પંચનામું તેમની સાથે રહેલા પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી મિત્રાએ દોર્યું હતું. તેની નીચે આરડી મિત્રાની સહી છે. તેમણે તે ઓળખી કાઢ્યું છે અને સાબિત કર્યું છે.

૨૪.૨. આ સાક્ષીને એક્ઝ. ૧૯ થી ૨૨ ની પંચ સ્લિપ બતાવવામાં આવી હતી અને તેણે પોતાની સહી અને તેમાં બંને પંચોની સહીઓ ઓળખી કાઢી હતી. આ સાક્ષીને મુદ્દમાલની વસ્તુ – ૯ કાતર અને મુદ્દમાલની વસ્તુ નં. ૧૦ કોદાળી પણ બતાવવામાં આવી હતી, જે તેને બતાવવામાં આવી હતી અને તેણે તે ઓળખી કાઢી હતી.

૨૪.૩. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે ફરિયાદ નોંધાઈ ગઈ છે. તેમણે ફરિયાદની ચકાસણી કરી.

કાંતાબેનનો પંચનામું લખતા પહેલા, કાંતાબેનની શારીરિક સ્થિતિનો પંચનામું લખવાનો હોવાથી, તેમણે મહિલા પંચાને રાખવાનું જરૂરી માન્યું ન હતું. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે કાંતાબેનની ધરપકડ કરતી વખતે, એક મહિલા કોન્સ્ટેબલને હાજર રાખવામાં આવી ન હતી. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેણે તેમનું નિવેદન નોંધ્યું ન હતું. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે ફરિયાદમાં એવી હકીકત જણાવવામાં આવી નથી કે બચુજીએ ઘઉંના ખેતરમાં કાંતણ ફેંક્યું હતું. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે ગુનાના સ્થળેથી કાંતણ અને શાલ મળી આવ્યા ન હતા. આ સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે ડૉક્ટર દ્વારા સોંપવામાં આવેલા લોહીના નમૂનાનો પંચનામું બનાવવામાં આવ્યો ન હતો. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે પંચનામું પંચનામું પહેલાં કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તૈયાર પંચનામામાં સહીઓ મેળવવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ નકારી કાઢ્યું છે કે ફરિયાદની ચકાસણી કર્યા પછી, આ સંદર્ભમાં કોઈ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું નથી.

૨૫. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનો અભ્યાસ કર્યા પછી, અમને જાણવા મળ્યું કે ફરિયાદી, જે સાક્ષી છે, તેમણે ઘટનાનું વિગતવાર વર્ણન કર્યું છે. એવું લાગે છે કે ઉલટતપાસમાં, આરોપીઓ વતી તેમને એક ચોક્કસ સૂચન આપવામાં આવ્યું હતું કે મૃતકે કહ્યું હતું કે નર્મદા નહેર સરકારી મિલકત છે અને તે કોઈના પિતાની માલિકીની નથી, તેથી અપીલકર્તા, નં. ૧ ગુસ્સે થઈ ગયા, મૃતકને પકડી લીધો અને ઈજાઓ પહોંચાડી

અને ફરિયાદીએ આવી સૂચન સ્વીકારી લીધી. ઉપરોક્ત સૂચન પરથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદી દ્વારા વર્ણવવામાં આવેલી ઘટના સાચી છે. શ્રી કાનાણીએ અમને ખાતરી આપવાનો પ્રયાસ કર્યો કે ઉપરોક્ત સૂચન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ ઘટના પીડિત દ્વારા ઉશ્કેરવામાં આવી હોવાથી બની હતી, અને તેથી, મહત્તમ, તે ગુનાહિત હત્યાનો કેસ છે જે હત્યા સમાન નથી. અમને ડર છે કે, શ્રી કાનાણીની આવી રજૂઆતથી અમે પ્રભાવિત નથી. જો એવું લાગે કે મૃતકે, ખેતી માટે નર્મદાના પાણીનો ઉપયોગ કરવાના પોતાના કાયદેસરના અધિકારનો ઉપયોગ કરીને, અપીલકર્તા નં. ૧ ના ગેરકાયદેસર પગલાનો પ્રતિકાર કર્યો હતો, જેના દ્વારા તેણે મૃતકને સંબંધિત સમયે પાણી લેતા અટકાવ્યો હતો, અને તે દરમિયાન, તે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતા, તો આવી કાર્યવાહીને ગુના તરફ દોરી જતી ઉશ્કેરણી તરીકે ગણી શકાય નહીં. મૃતકે જે કહ્યું તે સાચું હતું અને એવું કહેવામાં કંઈ ખોટું નથી કે નર્મદાનું પાણી સરકારી મિલકત છે અને તે કોઈના પિતાની માલિકીની નથી.

૨૬. અપીલકર્તા નં. ૧ નો કેસ એવો નથી કે તે ઘટના સ્થળે બિલકુલ હાજર ન હતો અને કોઈ બીજાએ પીડિતાની હત્યા કરી હતી. આ સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, ફરિયાદીના નિવેદન પર અવિશ્વાસ કરવાનું કોઈ કારણ અમને મળતું નથી, ખાસ કરીને આરોપી વતી ઉલટતપાસમાં તેમને ઉપરોક્ત સૂચવ્યા મુજબ આપવામાં આવેલા સૂચનના પ્રકારને ધ્યાનમાં લેતા.

27. 2002 ના Cri.LJ 4076 માં નોંધાયેલા તરુણ બોરા ઉર્ફે આલોક હજારિકા વિરુદ્ધ આસામ રાજ્ય કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ TADA સેશન્સ કેસમાં ગુવાહાટીની ડેઝિગ્રેટેડ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશ સામે અપીલનો સામનો કરી રહી હતી, જેમાં અપીલકર્તાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 365 હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો, જે આતંકવાદીઓ અને વિસ્ફોટક પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમની કલમ 3 (1) અને 3 (5) સાથે વાંચવામાં આવે છે.

૨૮. સુપ્રીમ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતા, એક સાક્ષીને મૂકવામાં આવેલા સૂચનની નોંધ લીધી અને આરોપી દ્વારા મૂકવામાં આવેલા સૂચન પર સાક્ષી દ્વારા આપવામાં આવેલા જવાબને ધ્યાનમાં લેતા, એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા કે આરોપીની હાજરી સ્વીકારવામાં આવી હતી. અમે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ફક્ત ૧૫, ૧૬ અને ૧૭ માં કરવામાં આવેલા નીચેના અવલોકનોને નફાકારક રીતે ટાંકીએ છીએ:

૧૫. સાક્ષીએ વધુમાં જણાવ્યું કે હુમલા દરમિયાન, હુમલાખોરે તેના પર યુનાઇટેડ લિબરેશન ફ્રન્ટ ઓફ આસામ (ULFA) વિશે સેનાને માહિતી આપવાનો આરોપ મૂક્યો. તેણે વધુમાં જણાવ્યું કે ત્રીજી રાત્રે તેને સાયકલ પર આંખે પાટા બાંધીને બીજી જગ્યાએ લઈ જવામાં આવ્યો અને જ્યારે

તેની આંખો ખુલી ત્યારે તે તેના નાના ભાઈ-કુમુદ કાકાટી (PW-2) અને તેની પત્ની શ્રીમતી પ્રેમા કાકાટી (PW-3) ને જોઈ શક્યો. તે સ્થળ દુલિયાપાથર હતું, જે તેના ગામ સકરાહીથી લગભગ ૬-૭ કિમી દૂર છે. સાક્ષીએ અપીલકર્તા-તરુણ બોરાને ઓળખી કાઢ્યો અને કહ્યું કે તે જ તેને ઘટનાની તારીખે નંદેશ્વર બોરાના નિવાસસ્થાનેથી એમ્બેસેડર કારમાં લઈ ગયો હતો.

૧૬. ઉલટતપાસમાં સાક્ષીએ નીચે મુજબ જણાવ્યું:

"આરોપી-તરુણ બોરાએ મારી આંખો આંધળી કરી ન હતી કે તેણે મારા પર હુમલો પણ કર્યો ન હતો."

૧૭. ઉલટતપાસનો આ ભાગ સમગ્ર પ્રકરણમાં આરોપી-તરુણ બોરાની હાજરી સૂચવે છે. આ સ્પષ્ટપણે આરોપી-તરુણ બોરાની હાજરી સૂચવે છે જેમ કે કબૂલ કરવામાં આવ્યું છે. એકમાત્ર ઇનકાર એ છે કે આરોપીએ સાક્ષીની આંખો પર પટ્ટી બાંધવામાં ભાગ લીધો ન હતો કે તેના પર હુમલો કર્યો ન હતો.

29. રાકેશકુમાર ઉર્ફે બબલી વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય કેસ, જે AIR 1987 SC 690 માં નોંધાયેલ છે, સુપ્રીમ કોર્ટ હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે અપીલનો સામનો

કરી રહી હતી જેમાં સેશન્સ જજના આદેશને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું જેમાં અપીલકર્તા અને અન્ય ત્રણ વ્યક્તિઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 302 અને કલમ 34 હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું પુનઃ મૂલ્યાંકન કરતી વખતે, સુપ્રીમ કોર્ટે નોંધ્યું કે PW 4, સુબે સિંગની ઉલટતપાસમાં, ઘટના સમયે આરોપીઓમાંથી એક દ્વારા પહેરવામાં આવેલા શર્ટના રંગ અંગે એક સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું. સુપ્રીમ કોર્ટે બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા સૂચન અને જવાબના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં લેતા, આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા કે ઘટના સમયે આરોપી ધર્મવીર નામની હાજરી સ્થળ પર સ્થાપિત થઈ હતી. અમે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ફકરા 8 અને 9 માં કરવામાં આવેલા નીચેના અવલોકનોને નફાકારક રીતે ટાંકીએ છીએ:

૮. કેસના મુખ્ય તપાસકર્તા ભગતસિંહે તેમના મુખ્ય તપાસકર્તામાં જણાવ્યું હતું કે તેમણે ઘટના સમયે આરોપીને ઓળખી કાઢ્યો હતો. પરંતુ રસપ્રદ વાત એ છે કે, વિદ્વાન સેશન્સ જજે નિર્દેશ કર્યા મુજબ, તેમની પૂછપરછ કરવામાં આવી ન હતી કે તેઓ આરોપીને કેવી રીતે અને કઈ રીતે ઓળખી શકે છે. તેમને એવું પણ કોઈ સૂચન આપવામાં આવ્યું ન હતું કે સ્થળ અંધારું હતું અને મૃતકના હુમલાખોરોને ઓળખવાનું શક્ય નહોતું.

9. પોતાની ઉલટતપાસમાં, PW 4, સુબે સિંહે જણાવ્યું હતું કે આરોપી ધર્મવીર સફેદ રંગનો શર્ટ પહેરેલો હતો. આરોપી વતી તેમને સૂચવવામાં

આવ્યું હતું કે ધરમવીર ક્રીમ રંગનો શર્ટ પહેરે છે. તે સૂચનના જવાબમાં, PW 4 એ કહ્યું હતું કે "એ સાચું નથી કે ધરમવીર આરોપીએ તે સમયે સફેદ રંગનો નહીં પણ ક્રીમ રંગનો શર્ટ પહેર્યો હતો." વિદ્વાન સેશન્સ જજે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ઉપરોક્ત સૂચન ઓછામાં ઓછું ઘટના સમયે ઘટનાસ્થળે આરોપી ધરમવીરની હાજરી સાબિત કરે છે.

૩૦. આમ, ઉપરોક્ત બે કેસોથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે બચાવ પક્ષના વકીલ દ્વારા ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીને આપવામાં આવેલ સૂચન, જો કોઈપણ રીતે ગુનાહિત પ્રકૃતિનું હોવાનું જણાય, તો તે ચોક્કસપણે આરોપીને બંધનકર્તા બનશે અને આરોપી એ દલીલથી છટકી શકશે નહીં કે તેના વકીલને તેના ક્લાયન્ટ વિરુદ્ધ કબૂલાતના સ્વરૂપમાં સૂચનો કરવાનો કોઈ ગર્ભિત અધિકાર નથી. બચાવ પક્ષના વકીલ દ્વારા કોઈપણ છૂટ અથવા હકીકતનો સ્વીકાર તેના ક્લાયન્ટ માટે ચોક્કસપણે બંધનકર્તા રહેશે, કાયદાના મુદ્દા પર છૂટ સિવાય. આ સંદર્ભમાં, આપણે AIR 2006 SC 3335 માં અહેવાલ કરાયેલ BSNL વિરુદ્ધ સુભાષ ચંદ્ર કંચનના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નીચેના અવલોકનોનો યોગ્ય રીતે સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ, જ્યારે હકીકતના પ્રશ્ન પર વકીલ દ્વારા છૂટની બંધનકર્તા પ્રકૃતિના પ્રશ્નનો સામનો કરવો પડે છે:

"વધુમાં, સિવિલ પ્રોસિજર કોડના નિયમ 1 ના ઓર્ડર III ના સંદર્ભમાં, એક વકીલ દ્વારા ફરિયાદીનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવે છે. આવા વકીલ

દ્વારા આપવામાં આવેલી છૂટ તે પક્ષ માટે બંધનકર્તા હોય છે જેનું તે પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. જો તે પક્ષકારો માટે બંધનકર્તા હોય, તો પણ, ફક્ત અપવાદોને આધીન, તેઓ પછીના તબક્કે તેમાંથી છૂટ મેળવી શકતા નથી. જોકે, કાયદાના પ્રશ્ન પર છૂટ આપવામાં આવે તો મામલો અલગ હોઈ શકે છે. કાનૂની પ્રશ્ન પર ખોટી છૂટ તેના ક્લાયન્ટ માટે બંધનકર્તા ન પણ હોઈ શકે. અહીં, જોકે, અપીલકર્તા દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ તેના લેખિત નિવેદનમાં લેવામાં આવેલા વલણ છતાં, વિદ્વાન વકીલે 1996 ના કાયદાની કલમ 11 હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને હાઈકોર્ટ દ્વારા મધ્યસ્થી તરીકે વ્યક્તિની નિમણૂક માટે સંમતિ આપી હતી, અમારા વિચાર મુજબ, તેને છીનવી લેવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. વ્યક્તિનો કાનૂની અધિકાર હોઈ શકે છે પરંતુ જો તે માફ કરવામાં આવે તો, તેના અમલીકરણનો આગ્રહ રાખી શકાય નહીં."

૩૧. જ્યાં સુધી આરોપી નં.૩નો સવાલ છે, તેના વિરુદ્ધ એકમાત્ર આરોપ એ હતો કે તેણે મૃતકના હાથમાંથી કોદાળી છીનવી લીધી હતી, જેનો અપીલકર્તા નં.૩ દ્વારા સંબંધિત સાક્ષીને ચોક્કસ સૂચન આપીને નકારી કાઢવામાં આવ્યો છે. એવું લાગે છે કે આરોપી નં.૩ સામે એવો કોઈ આરોપ નથી કે તેણે પીડિતાને મારવા માટે ઉશ્કેર્યો હતો અથવા તેનો કોઈ સામાન્ય ઈરાદો હતો. જો એવું માનવામાં આવે કે તેણીએ પીડિતાના હાથમાંથી હથિયાર છીનવી લીધું હતું, તો

પણ, તે વાજબી રીતે દલીલ કરી શકાય છે કે તેણીએ તેના પુત્ર, અપીલકર્તા નં.૧ ને મૃતકના હાથમાંથી હથિયાર છીનવીને બચાવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. જોકે, એવા કોઈ પુરાવા નથી કે તેણીએ પીડિતાના હાથમાંથી હથિયાર છીનવી લેવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો જેથી અપીલકર્તા પ્રતિકાર વિના મૃતકને મારી શકે. આ ઘટનામાં અપીલકર્તા નં.૩ ની ભાગીદારી દર્શાવતા કોઈ વધુ પુરાવાના અભાવે, મૃતકના હાથમાંથી હથિયાર છીનવી લેવા ઉપરાંત, અમે એવું કહી શકતા નથી કે અપીલકર્તા નં.૩ ને હત્યા કરવા બદલ પણ દોષિત ઠેરવવા જોઈએ જ્યારે આ કૃત્ય ખરેખર તેના પુત્ર, અપીલકર્તા નં.૧ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હોય જ્યારે અપીલકર્તા નં.૨ એ મૃતકનો હાથ પકડી લીધો હોય. આમ, આ કેસના તથ્યોમાં આપણે શોધી કાઢીએ છીએ કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે અપીલકર્તા નં.૩ ને હત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા બદલ દોષિત ઠેરવવા જોઈતા ન હતા, જોકે તેણીએ ન તો અન્ય બે આરોપીઓને હત્યા કરવા માટે ઉશ્કેર્યા હતા કે ન તો હત્યા કરવાના કૃત્યમાં ભાગ લીધો હતો. તેણીનો મહત્તમ હેતુ એ જોવાનો હતો કે તેના પુત્રને મૃતકના હાથમાં રહેલા હથિયારથી ઈજા ન થાય અને તે હેતુ માટે, તેણીએ મૃતકના હાથમાંથી ઉપરોક્ત હથિયાર છીનવી લીધું.

૩૨. અપીલકર્તા નં. ૨ નું મૃત્યુ થઈ ચૂક્યું છે, જેમની સામે આરોપ હતો કે જ્યારે અપીલકર્તા નં. ૧ એ મૃતક પર હથિયાર વાગ્યું ત્યારે તેમણે મૃતકનો હાથ પકડ્યો

હતો. અપીલકર્તા નં. ૨ નું મૃત્યુ થઈ ગયું હોવાથી, તેમની અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

૩૩. એકમાત્ર પ્રશ્ન જે નક્કી કરવાનો બાકી છે તે એ છે કે શું હાલના કેસના તથ્યોમાં, અપીલકર્તા નંબર ૧ ની સજાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ I કે ભાગ II હેઠળ સજાપાત્ર કેસમાં રૂપાંતરિત કરવી જોઈએ.

૩૪. પ્રશ્નને સમજવા માટે, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૦ માં આપવામાં આવેલી હત્યાની વ્યાખ્યાનો સંદર્ભ લેવો ફાયદાકારક રહેશે, જે નીચે આપેલ છે:

૩૦૦. હત્યા

અહીં બાદમાં અપવાદરૂપ કિસ્સાઓ સિવાય, ગુનેગાર મનુષ્યવધ એ ખૂન છે, જો મૃત્યુનું કારણ બનેલું કૃત્ય મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવ્યું હોય, અથવા—

બીજું.—જો તે એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવે છે જે ગુનેગાર જાણે છે કે તેનાથી જે વ્યક્તિને નુકસાન થયું છે તેનું મૃત્યુ થવાની શક્યતા છે. અથવા—

ત્રીજું.—જો તે કોઈપણ વ્યક્તિને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઇરાદાથી કરવામાં આવ્યું હોય અને જે શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો હોય તે

પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હોય,
અથવા—

ચોથું.—જો કૃત્ય કરનાર વ્યક્તિ જાણે છે કે તે એટલું તાત્કાલિક જોખમી છે
કે તે, બધી સંભાવનાઓમાં, મૃત્યુનું કારણ બનશે, અથવા એવી શારીરિક
ઈજા પહોંચાડશે જે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, અને મૃત્યુ અથવા
ઉપરોક્ત જેવી ઈજા પહોંચાડવાનું જોખમ ઉઠાવવા માટે કોઈપણ બહાનું
વિના આવું કૃત્ય કરે છે.

ઉદાહરણ ો

(a) A Z ને મારી નાખવાના ઈરાદાથી ગોળી મારે છે. પરિણામે Z મૃત્યુ
પામે છે. A ખૂન કરે છે.

(b) A, એ જાણીને કે Z એવી બીમારી હેઠળ પ્રસૂતિ કરી રહ્યો છે કે ફટકો
મારવાથી તેનું મૃત્યુ થવાની શક્યતા છે, તેને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના
ઈરાદાથી ફટકારે છે. ફટકાથી Z મૃત્યુ પામે છે. A ખૂનનો દોષી છે, જોકે
પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહમાં ફટકો સ્વસ્થ સ્થિતિમાં વ્યક્તિના મૃત્યુ માટે
પૂરતો ન હોઈ શકે. પરંતુ જો A, એ જાણતા ન હોય કે Z કોઈ રોગ હેઠળ
પ્રસૂતિ કરી રહ્યો છે, તો તેને એવો ફટકો આપે છે જે પ્રકૃતિના સામાન્ય
પ્રવાહમાં સ્વસ્થ સ્થિતિમાં વ્યક્તિને મારતો નથી, અહીં A, ભલે તે
શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવી શકે, પરંતુ તે હત્યાનો દોષિત

નથી, જો તેનો ઇરાદો મૃત્યુ લાવવાનો ન હોય, અથવા પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહમાં થતી શારીરિક ઈજા મૃત્યુનું કારણ બને.

(c) A ઇરાદાપૂર્વક Z ને તલવારથી કાપેલો અથવા સોટાથી ઘા આપે છે જે સામાન્ય પ્રકૃતિમાં માણસનું મૃત્યુ કરી શકે છે. પરિણામે તેનું મૃત્યુ થાય છે. અહીં A ખૂનનો દોષિત છે, જોકે તેનો Z ના મૃત્યુનો ઇરાદો ન હોઈ શકે.

(d) A કોઈ પણ બહાના વગર લોકોના ટોળા પર ભરેલી તોપ ચલાવે છે અને તેમાંથી એકને મારી નાખે છે. A ખૂનનો દોષી છે, જોકે તેની પાસે કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિને મારવાનો પૂર્વયોજિત ઇરાદો ન હોઈ શકે.

અપવાદ ૧.-જ્યારે ગુનેગાર મનુષ્યવધ હત્યા નથી.-ગુનેગાર, ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણીને આત્મ-નિયંત્રણની શક્તિથી વંચિત હોવા છતાં, ઉશ્કેરણી કરનાર વ્યક્તિનું મૃત્યુ કરે છે અથવા ભૂલથી અથવા અકસ્માતે અન્ય કોઈ વ્યક્તિનું મૃત્યુ કરે છે, તો ગુનેગાર મનુષ્યવધ હત્યા નથી.

ઉપરોક્ત અપવાદ નીચેની જોગવાઈઓને આધીન છે:-

પહેલું.- ગુનેગાર દ્વારા કોઈ વ્યક્તિને મારવા અથવા નુકસાન પહોંચાડવાના બહાના તરીકે ઉશ્કેરણી માંગવામાં આવતી નથી અથવા સ્વેચ્છાએ ઉશ્કેરવામાં આવતી નથી.

બીજું.-કે ઉશ્કેરણી કાયદાનું પાલન કરીને કરવામાં આવેલી કોઈપણ વસ્તુ દ્વારા અથવા આવા જાહેર સેવકની સત્તાના કાયદેસર ઉપયોગ દ્વારા જાહેર સેવક દ્વારા આપવામાં આવતી નથી.

ત્રીજું.- ખાનગી બચાવના અધિકારના કાયદેસર ઉપયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ વસ્તુ દ્વારા ઉશ્કેરણી આપવામાં આવતી નથી.

સમજૂતી.- શું ઉશ્કેરણી એટલી ગંભીર અને અચાનક હતી કે ગુનાને હત્યામાં ફેરવાતો અટકાવી શકાય તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે.

ઉદાહરણ ો

(a) A, Z દ્વારા આપવામાં આવેલી ઉશ્કેરણીથી ઉત્તેજિત થયેલા જુસ્સાના પ્રભાવ હેઠળ, Y, Z ના બાળકની ઇરાદાપૂર્વક હત્યા કરે છે. આ હત્યા છે, કારણ કે ઉશ્કેરણી બાળક દ્વારા કરવામાં આવી ન હતી, અને બાળકનું મૃત્યુ ઉશ્કેરણીને કારણે થયેલા કૃત્યમાં અકસ્માત અથવા દુર્ભાગ્યને કારણે થયું ન હતું.

(b) Y એ A ને ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણી આપે છે. A, આ ઉશ્કેરણી પર, Y પર પિસ્તોલ ચલાવે છે, ન તો તેનો ઇરાદો હતો કે ન તો તે જાણતો હતો કે તે Z ને મારી નાખશે, જે તેની નજીક છે, પરંતુ દષ્ટિની બહાર. A Z ને મારી નાખે છે. અહીં A એ ખૂન કર્યું નથી, પરંતુ ફક્ત ગુનાહિત હત્યા કરી છે.

(c) A ને Z, એક બેલિફ, દ્વારા કાયદેસર રીતે ધરપકડ કરવામાં આવે છે. A ધરપકડથી અચાનક અને હિંસક જુસ્સાથી ઉત્તેજિત થાય છે, અને Z ને મારી નાખે છે. આ હત્યા છે, કારણ કે ઉશ્કેરણી એક જાહેર સેવક દ્વારા તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવેલા કાર્ય દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

(d) A, Z, મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ સાક્ષી તરીકે હાજર થાય છે. Z કહે છે કે તે A ના નિવેદનના એક પણ શબ્દ પર વિશ્વાસ કરતો નથી, અને A એ પોતે ખોટી જુબાની આપી છે. A આ શબ્દોથી અચાનક જુસ્સામાં આવી જાય છે અને Z ને મારી નાખે છે. આ હત્યા છે.

(e) A, Z નું નાક ખેંચવાનો પ્રયાસ કરે છે. Z, ખાનગી બચાવના અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે, A ને આમ કરવાથી રોકવા માટે તેને પકડી રાખે છે. પરિણામે A અચાનક અને હિંસક જુસ્સામાં આવે છે, અને Z ને મારી નાખે છે. આ હત્યા છે, કારણ કે ઉશ્કેરણી ખાનગી બચાવના અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે કરવામાં આવેલી કોઈ વસ્તુ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

(f) Z એ B ને ફટકાર્યો. B આ ઉશ્કેરણીથી હિંસક ગુસ્સો કરવા માટે ઉશ્કેરાય છે. A, એક નજરે જોનાર વ્યક્તિ, B ના ગુસ્સાનો લાભ લેવા અને તેને Z ને મારી નાખવા માટે, તે હેતુથી B ના હાથમાં છરી મૂકે છે. B

એ છરી વડે Z ને મારી નાખે છે. અહીં B એ ફક્ત ગુનાહિત હત્યા કરી હશે, પરંતુ A ખૂનનો દોષિત છે.

અપવાદ ૨.—ગુનેગાર, ખાનગી બચાવ અથવા વ્યક્તિ અથવા મિલકતના અધિકારનો સદ્ભાવનાથી ઉપયોગ કરતી વખતે, કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તા કરતાં વધુ શક્તિનો ઉપયોગ કરે છે અને પૂર્વનિર્ધારણ વિના અને આવા બચાવના હેતુ કરતાં વધુ નુકસાન કરવાના ઇરાદા વિના, જેની સામે તે બચાવનો અધિકાર ઉપયોગ કરી રહ્યો છે તેનું મૃત્યુ કરે છે, તો તે ગુનેગાર હત્યા નથી.

ઉદાહરણ

Z એ A ને ઘોડેસવાર ચાબુક મારવાનો પ્રયાસ કરે છે, એવી રીતે નહીં કે A ને ગંભીર ઈજા થાય. A પિસ્તોલ કાઢે છે. Z હુમલો ચાલુ રાખે છે. A ને વિશ્વાસ છે કે તે બીજા કોઈ પણ રીતે પોતાને ઘોડેસવાર ચાબુક મારવાથી રોકી શકશે નહીં, તે Z ને ગોળી મારી દે છે. A એ ખૂન કર્યું નથી, પરંતુ ફક્ત ગુનાહિત હત્યા કરી છે.

અપવાદ ૩.— ગુનેગાર, જાહેર સેવક હોવાને કારણે અથવા જાહેર ન્યાયના વિકાસ માટે કાર્ય કરતા જાહેર સેવકને મદદ કરતો હોય, તો તે ગુનેગાર હત્યા નથી, કારણ કે તે કાયદા દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓથી વધુ છે, અને એવું કૃત્ય કરીને મૃત્યુનું કારણ બને છે જેને તે, સદ્ભાવનાથી, કાયદેસર અને આવા જાહેર સેવક તરીકેની પોતાની ફરજ બજાવવા માટે

જરૂરી માને છે અને જે વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું છે તેના પ્રત્યે કોઈ ક્ષેપ રાખ્યા વિના.

અપવાદ ૪.—જો અચાનક ઝઘડા પછી જુસ્સાના જોશમાં અચાનક થયેલી લડાઈમાં પૂર્વનિર્ધારણા વિના અને ગુનેગારે અનુચિત લાભ લીધા વિના અથવા કૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કૃત્ય કર્યા વિના કરવામાં આવે તો તે ગુનેગાર હત્યા નથી.

સમજૂતી.—આવા કિસ્સાઓમાં એ મહત્વનું નથી કે કયો પક્ષ ઉશ્કેરણી કરે છે અથવા પહેલો હુમલો કરે છે.

અપવાદ ૫.—જે વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું હોય, તે અઢાર વર્ષથી વધુ ઉંમરની હોય, પોતાની સંમતિથી મૃત્યુ ભોગવે અથવા મૃત્યુનું જોખમ લે ત્યારે ગુનેગાર મનુષ્યવધ હત્યા ગણાતી નથી.

ઉદાહરણ

A, ઉશ્કેરણી દ્વારા, સ્પેરછાએ અઢાર વર્ષથી ઓછી ઉંમરના વ્યક્તિ, Z ને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરે છે. અહીં, Z ની યુવાની કારણે, તે પોતાના મૃત્યુ માટે સંમતિ આપી શકતો ન હતો; તેથી A એ હત્યાને ઉશ્કેર્યો છે.

૩૫. આ તબક્કે, એઆઈઆર ૧૯૭૭ એસસી ૪૫ માં નોંધાયેલા આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ રાયાવરપુ પુત્રાયાના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નીચેના અવલોકનોનો સંદર્ભ લેવો પણ ફાયદાકારક રહેશે જ્યાં સુપ્રીમ કોર્ટે હત્યા અને ગુનેગાર હત્યા વચ્ચેનો તફાવત નીચે મુજબ નક્કી કર્યો હતો જે હત્યા ગણાતી નથી:

"૧૨. દંડ સંહિતાની યોજનામાં, 'ગુનેગાર હત્યા' એ જાતિ છે અને 'હત્યા' એ તેની જાત છે. બધી 'હત્યા' એ 'ગુનેગાર હત્યા' છે પણ તેનાથી ઊલટું નહીં. સામાન્ય રીતે કહીએ તો, 'હત્યા' ની ખાસ લાક્ષણિકતાઓ વિના 'ગુનેગાર હત્યા' એ 'ખૂન ન ગણાતો ગુનેગાર હત્યા' છે. આ સામાન્ય ગુનાની ગંભીરતાના પ્રમાણમાં સજા નક્કી કરવાના હેતુથી, કોડ વ્યવહારીક રીતે ગુનેગાર હત્યાના ત્રણ ડિગ્રીને માન્યતા આપે છે. પહેલું, જેને 'પ્રથમ ડિગ્રીનું ગુનેગાર હત્યા' કહી શકાય. આ ગુનેગાર હત્યાનું સૌથી ગંભીર સ્વરૂપ છે, જેને કલમ ૩૦૦ માં 'હત્યા' તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે. બીજાને 'બીજી ડિગ્રીનું ગુનેગાર હત્યા' તરીકે ઓળખી શકાય છે. આ કલમ ૩૦૪ ના પહેલા ભાગ હેઠળ સજાપાત્ર છે. પછી, 'ત્રીજી ડિગ્રીનું ગુનેગાર હત્યા' છે. આ ગુનેગાર હત્યાનો સૌથી નીચો પ્રકાર છે અને તેના માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી સજા, ત્રણ ગ્રેડ માટે પૂરી પાડવામાં આવેલી સજાઓમાં સૌથી ઓછી છે. આ ડિગ્રીનું ગુનેગાર હત્યા બીજા હેઠળ સજાપાત્ર છે. કલમ ૩૦૪ નો ભાગ.

૧૩. 'હત્યા' અને 'ખૂન ન ગણાતા ગુનેગાર મનુષ્યવધ' વચ્ચેના શૈક્ષણિક ભેદે એક સદી કરતાં વધુ સમયથી અદાલતોને પરેશાન કરી છે. જો અદાલતો આ કલમોમાં વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા શબ્દોના સાચા અવકાશ અને અર્થને અવગણીને પોતાને સૂક્ષ્મ અમૂર્તતામાં દોરવા દે છે, તો મૂંઝવણ ઊભી થાય છે. આ જોગવાઈઓના અર્થઘટન અને ઉપયોગ માટેનો સૌથી સલામત રસ્તો એ લાગે છે કે કલમ ૨૯૯ અને ૩૦૦ ના વિવિધ કલમોમાં વપરાયેલા મુખ્ય શબ્દો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે. નીચેનું તુલનાત્મક કોષ્ટક બે ગુનાઓ વચ્ચેના તફાવતના મુદ્દાઓને સમજવામાં મદદરૂપ થશે.

કલમ ૨૯૯	કલમ ૩૦૦
જો કોઈ વ્યક્તિ જે કૃત્ય દ્વારા અમુક અપવાદોને આધીન, ગુનેગાર મૃત્યુ પામે છે તે કરવામાં આવેલ મનુષ્યવધ એ હત્યા છે જો મૃત્યુનું તો તે ગુનાહિત મનુષ્યવધ કરેલા બનેલું કૃત્ય કરવામાં આવ્યું હોય છે.	અમુક અપવાદોને આધીન, ગુનેગાર મૃત્યુ પામે છે તે કરવામાં આવેલ મનુષ્યવધ એ હત્યા છે જો મૃત્યુનું તો તે ગુનાહિત મનુષ્યવધ કરેલા બનેલું કૃત્ય કરવામાં આવ્યું હોય છે.
ઈરાદો	
(a) મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઈરાદાથી;	(૧) મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઈરાદાથી; અથવા

અથવા (ખ) એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી કે જેનાથી મૃત્યુ થવાની શક્યતા હોય; અથવા	(૨) એવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી જે ગુનેગારને ખબર હોય કે તેનાથી જે વ્યક્તિને નુકસાન થયું છે તેનું મૃત્યુ થવાની શક્યતા છે; અથવા (૩) કોઈપણ વ્યક્તિને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાના ઈરાદાથી અને શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો ઈરાદો ધરાવતો જજ પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતો છે; અથવા
જ્ઞાન	
(c) એ જાણ સાથે કે આ કૃત્ય મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે.	(૩) એ જાણકારી સાથે કે કૃત્ય એટલું તાત્કાલિક જોખમી છે કે તે મૃત્યુ અથવા એવી શારીરિક ઈજાનું કારણ બને છે જે મૃત્યુનું કારણ બની શકે છે, અને ઉપર જણાવેલ મૃત્યુ અથવા આવી ઈજાનું જોખમ ઉઠાવવા માટે કોઈ બહાનું વિના.

૧૪. કલમ ૨૯૯ ની કલમ (b) કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૨) અને (૩) ને અનુરૂપ છે. કલમ (૨) હેઠળ જરૂરી પુરુષાર્થનું વિશિષ્ટ લક્ષણ એ છે કે ગુનેગાર પાસે ચોક્કસ પીડિત એવી વિશિષ્ટ સ્થિતિમાં અથવા સ્વાસ્થ્યની સ્થિતિમાં છે કે તેને ઇરાદાપૂર્વક કરવામાં આવેલ નુકસાન જીવલેણ હોવાની સંભાવના છે, તેમ છતાં, સામાન્ય રીતે આવું નુકસાન સામાન્ય સ્વાસ્થ્ય અથવા સ્થિતિમાં વ્યક્તિના મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતું નથી. નોંધનીય છે કે 'મૃત્યુનું કારણ બનવાનો ઇરાદો' કલમ (૨) ની આવશ્યક આવશ્યકતા નથી. ફક્ત શારીરિક ઇજા પહોંચાડવાનો ઇરાદો અને ગુનેગારને આવી ઇજા થવાની સંભાવના વિશેની જાણકારી, આ કલમના દાયરામાં હત્યાને લાવવા માટે પૂરતું છે. કલમ (૨) નું આ પાસું કલમ ૩૦૦ માં ઉમેરાયેલા ઉદાહરણ (b) દ્વારા દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

૧૫. કલમ ૨૯૯ ની કલમ (બી) ગુનેગાર તરફથી આવી કોઈ જાણકારી હોવાનું અનુમાન કરતી નથી. કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૨) હેઠળ આવતા કેસોના કિસ્સાઓ એવા હોઈ શકે છે જ્યાં હુમલાખોર ઇરાદાપૂર્વક મુઠ્ઠી મારવાથી મૃત્યુનું કારણ બને છે, કારણ કે તે જાણીને કે પીડિત મોટું લીવર, અથવા મોટું બરોળ અથવા રોગગ્રસ્ત હૃદયથી પીડાઈ રહ્યો છે અને આવા ફટકાથી ચક્રત, અથવા બરોળ ફાટી જવાથી અથવા હૃદયની નિષ્ફળતાના પરિણામે તે ચોક્કસ વ્યક્તિનું મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે,

જેમ કે કેસ હોઈ શકે. જો હુમલાખોરને પીડિતના રોગ અથવા ખાસ નબળાઈ વિશે આવી કોઈ જાણકારી ન હોય, કે મૃત્યુનું કારણ બને તેટલી સામાન્ય પ્રકૃતિમાં મૃત્યુ અથવા શારીરિક ઈજા પહોંચાડવાનો કોઈ ઈરાદો ન હોય, તો ગુનો હત્યા નહીં થાય, ભલે તે ઈજા જેના કારણે મૃત્યુ થયું હોય તે જાણી જોઈને આપવામાં આવી હોય.

૧૬. કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૩) માં, કલમ ૨૯૯ ની સંબંધિત કલમ (બી) માં 'મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શક્યતા' શબ્દોને બદલે, "પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહમાં પૂરતું" શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. દેખીતી રીતે, આ તફાવત મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઈજા અને પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહમાં મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શારીરિક ઈજા વચ્ચે રહેલો છે. આ તફાવત ઠીક છે પરંતુ વાસ્તવિક છે, અને જો અવગણવામાં આવે તો, 'ન્યાયનો ભંગ' થઈ શકે છે. કલમ ૨૯૯ ની કલમ (બી) અને કલમ ૩૦૦ ની કલમ (૩) વચ્ચેનો તફાવત એ ઇચ્છિત શારીરિક ઈજાના પરિણામે મૃત્યુની સંભાવનાની ડિગ્રીમાંથી એક છે. વધુ વ્યાપક રીતે કહીએ તો, તે મૃત્યુની સંભાવનાની ડિગ્રી છે જે નક્કી કરે છે કે ગુનેગાર હત્યા સૌથી ગંભીર, મધ્યમ કે સૌથી ઓછી ડિગ્રીની છે. કલમ ૨૯૯ ની કલમ (બી) માં "સંભવિત" શબ્દ 'સંભવિત' નો અર્થ ફક્ત શક્યતાથી અલગ પાડે છે. "શારીરિક ઈજા... પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહમાં મૃત્યુ માટે

પૂરતી" શબ્દોનો અર્થ એ છે કે પ્રકૃતિના સામાન્ય પ્રવાહને ધ્યાનમાં રાખીને, મૃત્યુ એ ઈજાનું "સૌથી વધુ સંભવિત" પરિણામ હશે.

૧૭. કલમ (૩) માં આવતા કેસ માટે, એ જરૂરી નથી કે ગુનેગારનો ઈરાદો મૃત્યુનું કારણ બનવાનો હતો, જ્યાં સુધી મૃત્યુ ઈરાદાપૂર્વક શારીરિક ઈજા અથવા પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં મૃત્યુનું કારણ બને તેટલી ઈજાઓથી થાય છે. રાજવંત અને અન્ય વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય, AIR ૧૯૬૬ SC ૧૮૭૪, આ મુદ્દાનું યોગ્ય ઉદાહરણ છે.

૧૮. વિરસા સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, AIR ૧૯૫૮ SC ૪૬૫ માં, આ કોર્ટ વતી બોલતા વિવિધ બોઝ, જે. એ કલમ (૩) નો અર્થ અને અવકાશ સમજાવ્યો, આ રીતે:

"કલમ ૩૦૦, 'ત્રીજી' હેઠળ કેસ દાખલ કરતા પહેલા ફરિયાદ પક્ષે નીચેના તથ્યો સાબિત કરવા પડશે. પ્રથમ, તેણે તદ્દન ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ રીતે સ્થાપિત કરવું પડશે કે શારીરિક ઈજા હાજર છે; બીજું, ઈજાનું સ્વરૂપ સાબિત કરવું પડશે. આ સંપૂર્ણપણે ઉદ્દેશ્ય તપાસ છે. તે સાબિત કરવું પડશે કે તે ચોક્કસ ઈજા પહોંચાડવાનો કોઈ ઈરાદો હતો, એટલે કે, તે આકસ્મિક કે અજાણતા ન હતો અથવા કોઈ અન્ય પ્રકારની ઈજા ઈરાદો હતો. એકવાર

આ ત્રણ તત્વો હાજર હોવાનું સાબિત થઈ જાય, પછી તપાસ આગળ વધે છે, અને ચોથું, તે સાબિત કરવું પડશે કે ઉપર દર્શાવેલ ત્રણ તત્વોથી બનેલી ઈજા પ્રકૃતિના સામાન્ય માર્ગમાં મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતી હતી. પૂછપરછનો આ ભાગ સંપૂર્ણપણે ઉદ્દેશ્યપૂર્ણ અને અનુમાનિત છે અને તેનો ગુનેગારના ઈરાદા સાથે કોઈ સંબંધ નથી."

૧૯. આમ, વિરસા સિંહના કેસમાં (સુપ્રા) નિર્ધારિત નિયમ મુજબ, જો આરોપીનો ઈરાદો સામાન્ય પ્રકૃતિમાં મૃત્યુનું કારણ બને તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવા સુધી મર્યાદિત હોય અને મૃત્યુનું કારણ બનવાના ઈરાદા સુધી વિસ્તરતો ન હોય, તો પણ ગુનો હત્યા ગણાશે. કલમ ૩૦૦ સાથે જોડાયેલ ઉદાહરણ (c) સ્પષ્ટપણે આ મુદ્દાને બહાર લાવે છે.

૨૦. કલમ ૨૯૯ ની કલમ (c) અને કલમ ૩૦૦ ની કલમ (જ) બંનેમાં મૃત્યુનું કારણ બને તેવા કૃત્યની સંભાવનાનું જ્ઞાન જરૂરી છે. આ કેસના હેતુ માટે આ સંબંધિત કલમો વચ્ચેના તફાવત પર વધુ વિસ્તાર કરવો જરૂરી નથી. એટલું કહેવું પૂરતું હશે કે કલમ ૩૦૦ ની કલમ (જ) ત્યાં લાગુ પડશે જ્યાં ગુનેગારને કોઈ વ્યક્તિ અથવા સામાન્ય રીતે વ્યક્તિઓના મૃત્યુની સંભાવના વિશે જ્ઞાન – જેમ કે કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓથી અલગ – તેના તાત્કાલિક ખતરનાક કૃત્યથી થાય

છે, તે વ્યવહારિક નિશ્ચિતતાની નજીક હોય. ગુનેગાર તરફથી આવું જ્ઞાન ઉચ્ચતમ ડિગ્રીનું હોવું જોઈએ, ઉપરોક્ત મુજબ મૃત્યુ અથવા આવી ઈજા થવાના જોખમને કારણે ગુનેગાર દ્વારા કરવામાં આવેલ કૃત્ય કોઈપણ બહાના વિના કરવામાં આવ્યું હોય.

૨૧. ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણથી, એવું તારણ નીકળે છે કે જ્યારે પણ કોઈ કોર્ટને આ પ્રશ્નનો સામનો કરવો પડે છે કે શું ગુનો 'હત્યા' છે કે 'ખૂન નહીં' પણ ગુનેગાર હત્યા', ત્યારે તેના માટે ત્રણ તબક્કામાં સમસ્યાનો સામનો કરવો અનુકૂળ રહેશે. પ્રથમ તબક્કે વિચારણા કરવાનો પ્રશ્ન એ હશે કે, શું આરોપીએ એવું કૃત્ય કર્યું છે જેના કારણે તે બીજા વ્યક્તિનું મૃત્યુ થયું છે. આરોપીના કૃત્ય અને મૃત્યુ વચ્ચે આવા કારણભૂત જોડાણનો પુરાવો, બીજા તબક્કા તરફ દોરી જાય છે જ્યાં તે વિચારણા કરવામાં આવે છે કે શું આરોપીનું તે કૃત્ય કલમ ૨૯૯ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "ગુનેગાર હત્યા" છે. જો આ પ્રશ્નનો જવાબ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ હકારાત્મક મળે, તો કલમ ૩૦૦, દંડ સંહિતાની કામગીરી પર વિચાર કરવાનો તબક્કો પહોંચી ગયો છે. આ તે તબક્કો છે જ્યાં કોર્ટે નક્કી કરવું જોઈએ કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત થયેલા તથ્યો કેસને કલમ ૩૦૦ માં સમાવિષ્ટ 'હત્યા' ની વ્યાખ્યાના ચાર કલમોમાંથી કોઈપણના દાયરામાં લાવે છે કે નહીં. જો આ પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મકમાં હોય, તો ગુનો 'હત્યા ન ગણાય તેવી

ગુનાહિત હત્યા' હશે, જે કલમ 304 ના પહેલા કે બીજા ભાગ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે, અનુક્રમે, કલમ 299 ના બીજા કે ત્રીજા ભાગ લાગુ પડે છે કે નહીં તેના પર આધાર રાખીને. જો આ પ્રશ્ન હકારાત્મકમાં જોવા મળે છે, પરંતુ કેસ કલમ 300 માં દર્શાવેલ કોઈપણ અપવાદોમાં આવે છે, તો પણ ગુનો 'હત્યા ન ગણાય તેવી ગુનાહિત હત્યા' રહેશે, જે કલમ 304, ઇંડ સંહિતાના પહેલા ભાગ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર છે."

૩૬. ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને અમારી સમક્ષના કેસમાં લાગુ કરવાથી અમને જાણવા મળે છે કે મૃતકનું મૃત્યુ દુર્ઘટના કે આત્મહત્યાને કારણે નહીં, પરંતુ ગુનાહિત હત્યાને કારણે થયું છે તે અંગે કોઈ વિવાદ નથી. તેથી, અમે વિચારણા કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ કે શું આ ઘટના કોડની કલમ ૩૦૦ માં દર્શાવેલ અપવાદોમાં આવે છે.

૩૭. અમારા મતે, મૃતક દ્વારા એવું કહેવું કે નર્મદાનું પાણી કોઈના પિતાની મિલકત નથી, તેને કોડની કલમ ૩૦૦ ના પહેલા અપવાદમાં લાવવા માટે "ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણી" કહી શકાય નહીં. વધુમાં, જો મૃતકને તેના નજીકના ખેતરમાં નર્મદાનું પાણી મેળવવાના કાયદેસરના અધિકારનો ઉપયોગ કરવા માટે કથિત ઉશ્કેરણી આપવામાં આવી હોય, તો મૃતકના ઉશ્કેરણીનો લાભ કોઈ લઈ શકે નહીં અને આવી સજા ઉચ્ચારવાની જરૂરિયાત આરોપી નં. ૧

ના ગેરકાયદેસર કૃત્યને કારણે ઊભી થઈ કારણ કે મૃતકને નર્મદાના પાણીનો લાભ આપવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો જેનો તે કાયદેસર રીતે હકદાર હતો. આમ, આ કેસ પહેલા અપવાદમાં આવતો નથી.

૩૮. શ્રી કાનાણીએ પછી અમને સમજાવવાનો પ્રયાસ કર્યો કે આ કેસ કોડની કલમ ૩૦૦ ના ચોથા અપવાદના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે. કેસને ચોથા અપવાદમાં લાવવા માટે, (૨૦૦૪) ૧૧ SCC ૩૮૧ માં અહેવાલ કરાયેલ પ્રકાશ ચંદ વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્યના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે દર્શાવેલ આવશ્યક આવશ્યકતા નીચે મુજબ છે:

કલમ ૩૦૦ IPC નો ચોથો અપવાદ અચાનક લડાઈમાં કરવામાં આવેલા કૃત્યોને આવરી લે છે. ઉપરોક્ત અપવાદ ઉશ્કેરણીના કેસ સાથે સંબંધિત છે જે પહેલા અપવાદ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો, જેના પછી તેનું સ્થાન વધુ યોગ્ય હોત. અપવાદ સમાન સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, કારણ કે બંનેમાં પૂર્વચિંતનનો અભાવ છે. પરંતુ, જ્યારે અપવાદ ૧ ના કિસ્સામાં આત્મ-નિયંત્રણનો સંપૂર્ણ અભાવ છે, ત્યારે અપવાદ ૪ ના કિસ્સામાં, ફક્ત તે જ જુસ્સાની ગરમી છે જે પુરુષોના શાંત મનને ઢાંકી દે છે અને તેમને એવા કાર્યો કરવા માટે પ્રેરે છે જે તેઓ અન્યથા નહીં કરે. અપવાદ ૧ ની જેમ અપવાદ ૪ માં ઉશ્કેરણી છે; પરંતુ કરવામાં આવેલ ઈજા તે ઉશ્કેરણીનું સીધું પરિણામ નથી. હકીકતમાં, અપવાદ ૪ એવા

કિસ્સાઓ સાથે સંબંધિત છે જેમાં ભલે કોઈ ફટકો મારવામાં આવ્યો હોય, અથવા વિવાદના મૂળમાં કોઈ ઉશ્કેરણી આપવામાં આવી હોય અથવા ઝઘડો ગમે તે રીતે ઉદ્ભવ્યો હોય, છતાં બંને પક્ષોના અનુગામી વર્તન તેમને સમાન સ્તરે અપરાધના સંદર્ભમાં મૂકે છે. "અચાનક લડાઈ" નો અર્થ બંને બાજુ પરસ્પર ઉશ્કેરણી અને મારામારી થાય છે. પછી કરવામાં આવેલ હત્યાકાંડ સ્પષ્ટપણે એકપક્ષીય ઉશ્કેરણીનો પરિણામ નથી, અને આવા કિસ્સાઓમાં આખો દોષ એક બાજુ પર મૂકી શકાય નહીં. કારણ કે જો એવું હોત, તો અપવાદ ૧ વધુ યોગ્ય રીતે લાગુ પડતો હોત. લડવા માટે કોઈ પૂર્વ વિચાર-વિમર્શ કે નિર્ણય હોત નહીં. અચાનક લડાઈ થાય છે, જેના માટે બંને પક્ષો વત્તા-ઓછા પ્રમાણમાં દોષિત હોય છે. એવું બની શકે છે કે તેમાંથી એક જ તેને શરૂ કરે, પરંતુ જો બીજાએ પોતાના વર્તનથી તેને વધુ ખરાબ ન કર્યું હોત તો તેણે જે ગંભીર વળાંક લીધો તે ન લીધો હોત.

પછી પરસ્પર ઉશ્કેરણી અને ઉગ્રતા થાય છે, અને દરેક લડવૈયાને દોષનો હિસ્સો વહેંચવો મુશ્કેલ બને છે. જો મૃત્યુ થાય તો અપવાદ 4 ની મદદ લઈ શકાય છે: (a) પૂર્વનિર્ધારણ વિના; (b) અચાનક લડાઈમાં; (c) ગુનેગારે અનુચિત લાભ લીધો ન હોય અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કાર્ય કર્યું ન હોય; અને (d) લડાઈ માર્યા ગયેલા વ્યક્તિ સાથે હોવી

જોઈએ. અપવાદ 4 ની અંદર કેસ લાવવા માટે, તેમાં ઉલ્લેખિત બધા ઘટકો શોધવા આવશ્યક છે. એ નોંધવું જોઈએ કે અપવાદ 4 માં કલમ 300 IPC માં થતી "લડાઈ" ને IPC માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી નથી. લડાઈ કરવા માટે બે લોકોની જરૂર પડે છે. જુસ્સાની ગરમી માટે જરૂરી છે કે જુસ્સાને ઠંડુ થવા માટે કોઈ સમય ન હોવો જોઈએ અને આ કિસ્સામાં, શરૂઆતમાં મૌખિક ઝઘડાને કારણે પક્ષકારોએ પોતાને ગુસ્સામાં લાવી દીધા હતા. લડાઈ એ બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ વચ્ચેની લડાઈ છે, પછી ભલે તે શસ્ત્રો સાથે હોય કે વગર. અચાનક ઝઘડો શું ગણાશે તે અંગે કોઈ સામાન્ય નિયમ જાહેર કરવો શક્ય નથી. આ હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને ઝઘડો અચાનક થયો છે કે નહીં તે દરેક કેસના સાબિત થયેલા તથ્યો પર આધાર રાખવો જોઈએ. અપવાદ 4 ના ઉપયોગ માટે, એ દર્શાવવું પૂરતું નથી કે અચાનક ઝઘડો થયો હતો અને કોઈ પૂર્વયોજના નહોતી. વધુમાં એ દર્શાવવું જોઈએ કે ગુનેગારે અનુચિત લાભ લીધો નથી અથવા ફૂર કે અસામાન્ય રીતે કાર્ય કર્યું નથી. જોગવાઈમાં વપરાયેલ "અનુચિત લાભ" શબ્દનો અર્થ "અનુચિત લાભ" થાય છે.

૩૯. ઉપરોક્ત કસોટીને હાલના કેસના તથ્યો પર લાગુ કરતાં, આપણે શોધી કાઢીએ છીએ કે પાણી લેવાનો વિવાદ ઘટનાની તારીખના બે દિવસ પહેલા શરૂ થયો હતો અને ઘટનાની તારીખે, તે અર્થમાં બંને જૂથો વચ્ચે કોઈ લડાઈ નહોતી

કારણ કે ઘટના એકતરફી હતી અને કોઈપણ આરોપીને કોઈ ઈજા થઈ ન હતી. મૃતક પર થયેલા ભયંકર પ્રહાર સમયે તે નિઃશસ્ત્ર હતો અને તેના બંને હાથ અપીલકર્તા નં. ૨ દ્વારા પકડી લેવામાં આવ્યા હતા અને અપીલકર્તા નં. ૧ એ નિઃશસ્ત્ર મૃતકના માથા પર ભારે હથિયારનો ઉપયોગ કર્યો હતો કારણ કે તેણે ખેતી માટે નર્મદાનું પાણી લેવાના તેના કાયદેસરના અધિકારનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. આમ, અપીલકર્તા નં. ૧ એ પોતાના ખોટા કામનો લાભ લીધો અને ફૂર અને અસામાન્ય રીતે વર્ત્યા.

૪૦. પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર ડૉક્ટરના નિવેદન પરથી આપણે પહેલાથી જ ઈજાની હદ જોઈ લીધી છે. શરીરના મહત્વપૂર્ણ ભાગ પર ભારે હથિયાર વાગવાથી થયેલી ઈજાના પ્રકારને ધ્યાનમાં રાખીને, આ નિષ્કર્ષ પર કોઈ છૂટકો નથી કે તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨નો કેસ છે. અમે પહેલાથી જ કહ્યું છે કે અમે આ દલીલથી પ્રભાવિત નથી કે તે ઉશ્કેરણીનો કેસ હતો અને જો મૃતકે ફક્ત ખેતી માટે નર્મદાના પાણીનો પોતાનો અધિકાર દાવો કર્યો હોય તો તેને ઉશ્કેરણીનું કૃત્ય કહી શકાય નહીં. વધુમાં, જ્યારે અપીલકર્તા નં. ૨ એ મૃતકને પકડી લીધો ત્યારે મૃતકની હત્યા કરવામાં આવી હતી, તેથી તેને ગુનાહિત હત્યા ન કહી શકાય જે હત્યા ગણાય.

૪૧. શ્રી કાનાણીએ આ સંદર્ભમાં, સુપ્રીમ કોર્ટના નીચેના બે નિર્ણયોનો આધાર રાખ્યો હતો, જે તેમના આ દાવાને સમર્થન આપે છે કે આ ગુનાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ I અથવા ભાગ II હેઠળ સજાપાત્ર ગુનામાં રૂપાંતરિત કરવા માટે યોગ્ય કેસ છે.

[1]. મંગેશ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય 2011 (O) GLHEL-SC 49274 માં અહેવાલ.

[2]. બુધી સિંહ વિરુદ્ધ એચપીની સ્થિતિ 2012 માં નોંધાયેલ (O) GLHEL-SC 52527.

૪૧.૧. મંગેશ [સુપ્રા] ના કિસ્સામાં, અપીલકર્તાએ મૃતક પર ત્રણ વખત છરી વડે હુમલો કર્યો અને સ્થળ પરથી ભાગી ગયો. હાઈકોર્ટે દોષિત ઠેરવવા અને સજા સામેની અપીલ ફગાવી દીધી. સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે અપીલકર્તાએ મૃતકને જાંઘમાં બે વાર અને છાતીમાં ફક્ત એક જ વાર છરી મારી હતી અને તે વધુ ઈજા પહોંચાડ્યા વિના ઘટનાસ્થળેથી ભાગી ગયો હતો અને તેથી, હુમલો પૂર્વયોજિત નહોતો અને ઈજા મારવાના ઈરાદા વિના કરવામાં આવી હતી.

૪૧.૨. હાલના કેસના તથ્યોમાં, આપણે શોધી કાઢીએ છીએ કે મૃતકને સૌથી મહત્વપૂર્ણ ભાગ, માથા પર ઈજા થઈ હતી, અને ઈજાની માત્રા એટલી હતી કે

પીડિતનું સમગ્ર શરીર થોડા જ સમયમાં ડૉક્ટરના મતે બહાર નીકળી ગયું હતું. તેથી, મંગેશ [સુપ્રા] ના કિસ્સામાં ઈજાના પ્રકારને હાલના કિસ્સામાં ઈજા સાથે સરખાવી શકાય નહીં જ્યાં અપીલકર્તા નં.૧ જાણતા હતા કે અપીલકર્તા નં.૨ દ્વારા મૃતકના માથા પર આવા પ્રકારના હથિયારથી પ્રહાર કરવાથી ચોક્કસપણે મૃત્યુ થશે. તેથી, મંગેશ [સુપ્રા] નો ચુકાદો અપીલકર્તા નં.૧ ના કેસમાં કોઈ સહાયક નથી.

૪૧.૩. એ જ રીતે, બુધી સિંહ [સુપ્રા] ના કિસ્સામાં, ફરિયાદ પક્ષે આરોપ લગાવ્યો હતો કે મૃતકે દારૂ પીધો હતો અને ત્યારબાદ તેના પિતા પર પથ્થરો ફેંકવાનું શરૂ કર્યું હતું, જેણે તેને ચોર કહ્યો હતો. જ્યારે મૃતક તેના પિતાને મારતો હતો, ત્યારે તેના પિતાએ બીજા પુત્ર, આરોપીને બોલાવ્યો, જે એક નાની કુહાડી લઈને આવ્યો અને મૃતકના માથા પર વાગ્યો. તબીબી અહેવાલમાં સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે મૃતકના માથા પર ફક્ત એક જ ઈજા હતી અને FIR તબીબી પુરાવાઓને સમર્થન આપે છે. ફરિયાદ પક્ષ પક્ષો વચ્ચે દુશ્મનાવટ સ્થાપિત કરી શક્યો નહીં. આવા કિસ્સામાં, સુપ્રીમ કોર્ટનો મત હતો કે મૃતક દ્વારા તેના પિતા પર પથ્થર ફેંકવાના કૃત્યથી અચાનક અને ગંભીર ઉશ્કેરણી થઈ હતી જેથી વાજબી રીતે નિષ્કર્ષ કાઢવામાં આવે કે તે ગુનાહિત હત્યાનો કેસ હતો જે હત્યા સમાન નથી.

૪૧.૪. અમે પહેલાથી જ નિર્દેશ કર્યો છે કે અમારી સામેના કેસમાં, અમે મૃતકના નિવેદનને સ્વીકારી શકતા નથી કે નર્મદાનું પાણી એક સરકારી મિલકત છે અને તે કોઈના પિતાની માલિકીની નથી કે જેથી ભારે હથિયારથી હુમલો કરનાર વ્યક્તિના મહત્વપૂર્ણ ભાગ પર જીવલેણ ઈજા પહોંચાડી શકે, તે સારી રીતે જાણતા હોવા છતાં કે તે તેના મૃત્યુનું કારણ બનશે.

૪૧.૫. આમ, અમને લાગે છે કે ઉપરોક્ત બે નિર્ણયો શ્રી કાનાણીને કોઈપણ રીતે મદદ કરતા નથી.

૪૨. રેકૉર્ડ પરની બધી સામગ્રીને ધ્યાનમાં લેતા, અમે માનીએ છીએ કે આ કેસમાં, વાજબી શંકાની બહાર એ સ્થાપિત થાય છે કે અપીલકર્તા નં.૧ પીડિતાની હત્યાના કૃત્યમાં સામેલ હતો. જ્યારે અપીલકર્તા નં.૨ એ મૃતકને પાછળથી પકડી લીધો, ત્યારે અપીલકર્તા નં.૧ એ મૃતકના માથા પર જીવલેણ ફટકો મારીને પીડિતનું મૃત્યુ કર્યું.

૪૩. અપીલકર્તા નં. ૩ ના સંદર્ભમાં, અમે પહેલાથી જ નિર્દેશ કર્યો છે કે તેણીએ પીડિતાની હત્યા કરવામાં કોઈ ભૂમિકા ભજવી નથી અને સંપૂર્ણ જવાબદારી તેના પુત્ર, અપીલકર્તા નં. ૧ પર છે. અમારું માનવું છે કે તેણીએ ફક્ત મૃતકના હાથમાંથી હથિયાર છીનવી લીધું હતું જેથી તેના પુત્રને કોઈ ઈજા ન થાય.

ફરિયાદીના પુરાવા પરથી પણ એવું સાબિત થયું નથી કે તેણીએ આ કૃત્યને ઉશ્કેર્યું હતું અથવા અન્ય કોઈ ભૂમિકા ભજવી હતી. તેથી, અમે અપીલકર્તા નં. ૩ ને નિર્દોષ જાહેર કરીએ છીએ.

૪૪. વધુમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૯૪(બી) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા માટે અમને કોઈ આધાર મળતો નથી. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૯૪(બી) હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાના દાયરામાં આવતા આરોપીઓ દ્વારા કોઈ નિવેદનો કરવામાં આવ્યા હોવાનો કોઈ પુરાવો નથી. આરોપીઓ દ્વારા કથિત રીતે કરવામાં આવેલા વાસ્તવિક નિવેદનો ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓની જુબાનીમાંથી બહાર આવ્યા નથી.

૪૫. પરિણામે, આ અપીલને આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાના સંદર્ભમાં અપીલકર્તા નં. ૧ સામે નોંધાયેલ દોષિત ઠેરવવામાં આવેલ સજા અને સજાનો હુકમ માન્ય છે. જોકે, અપીલકર્તા નં. ૧ ને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૯૪(બી) હેઠળ સજાપાત્ર ગુનામાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે.

૪૫.૧. અપીલકર્તા નં. ૨ ની અપીલ રદ કરવામાં આવે છે કારણ કે તેમનું અપીલ પેન્ડિંગ દરમિયાન મૃત્યુ થયું છે.

જપ.ર. અપીલકર્તા નં.૩ ની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે, અને અપીલકર્તા નં.૩ ને આ કેસમાં તેમના પર લગાવવામાં આવેલા ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે છે. તેણી પહેલાથી જ જમીન પર મુક્ત થઈ ગઈ છે અને તેમના જમીન બોન્ડ તાત્કાલિક ધોરણે મુક્ત કરવામાં આવે છે.

સહી/-

(મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ભાસ્કર ભટ્ટાચાર્ય)

સહી/-

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા)

વિષય :

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be

authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.